SCHEIBLER

Bogtrykker Benjamin Franklin

Uddrag af hans Selvbiografi, „Veien til Velstand" og Andet

Ex-libris
Charles Atwood
Kofoid
BMC

To William S. Mason,
with the cordial regards
and friendly greetings
of Waldemar Westergaard.

[illegible]iania, Norway,
[illegible]tober 9, 1922.

BENJAMIN FRANKLIN SOM UNG

FORESTILLENDE HAM PAA SIN LANGE VANDRING GJENNEM NEW-JERSEY

Monumentet staar foran Pennsylvaniens Universitet, af hvilket han var en af Stifterne.

Bogtrykkeren

Benjamin Franklin

Uddrag af hans Selvbiografi,
„Veien til Velstand“ og Andet

Et Skrift tilegnet Ungdommen

Af

H. Scheibler

Kristiania
Fabritius & Sønners Forlag
1920

Indhold

Havnen i Boston Aaret 1780

Forord

De meget faa og smaa Uddrag af Franklins Skrifter, som er oversat paa vort Sprog, stammer næsten alle fra Midten af det forrige Aarhundrede. De er nu lidet kjendt og vanskelig tilgjængelig. Af hans interessante Selvbiografi forelig-

ger der, saavidt mig bekjendt, hidtil ingen Oversættelse til Norsk. En ganske liden Piece paa 16 smaa Sider blev i 1843 udgivet af Boghandler J. Melgaard i Skien. Det var „Den fattige Richard eller Veien til Rigdom". I 1868 udkom der paa J. W. Cappelens Forlag ligeledes en liden Brochure paa 24 smaa Sider under Titelen „Veien til Rigdom eller Fattig Richards Tankesprog". Men dette lille Skrift havde et officielt Præg, idet det var udgivet efter Foranstaltning af den kongelige Norske Regjerings Departement for Kirke- og Undervisningsvæsenet, til Brug for Almuen i Norge. Paa det Schubothske Forlag i Kjøbenhavn udkom der i 1852 ligeledes en ganske liden og noksaa frit oversat Brochure af „Den fattige Richard". Senere er Franklins Navn kun leilighedsvis nævnt i forskjellige Tidsskrifter; men selvfølgelig i alle historiske Verker og Lexika. „Skilling-Magazin", som startede i 1835, havde i sit første Nummer en længere Artikel om samt et Portræt af Franklin. I Kjøbenhavn udkom der i 1887 ogsaa et Skrift om Franklin, udgivet af Marstrand; men det har ikke været mig mulig at faa Tag i dette. I 1918 udgav Selskabet for Folkeoplysningens Fremme i Danmark et større Verk, „Benjamin Franklins Selvbiografi", af Andreas J. Pedersen, som dog først kom mig ihænde efterat nærværende Verk allerede var under Trykning.

Den nyeste og fuldstændigste Udgave af Franklins Skrifter og Breve findes i A. H. Smyths „Life and Writings of Benjamin Franklin", 10 Bind, udkommet i 1905.

Franklins Navn og Gjerning hører Verdenshistorien til. Hans Skrifter blev i sin Tid – til langt ud i det 19. Aarhundrede – i Amerika, England og Frankrige trykt i Oplag efter Oplag og oversat til næsten alle europæiske Sprog.

Franklins Historie er saa mærkelig, lærerig og interessant, særlig for Ungdommen, at den bør gjøres kjendt i videre Kredse. Samtidig giver den et godt Billede af den vigtige Tidsperiode i Amerikas Historie, da dette løsrev sig fra Englands Herredømme, hvor Franklin spillede en af Hovedrollerne.

Jeg har derfor troet, at det vil være af Interesse og Nytte for mange at kjende lidt nærmere til denne saa navnkundige Mands Levnet, hans mange og store Gjerninger og vigtigste Skrifter. Af Hensyn til Bogens Omfang har jeg fundet det nødvendigt at forkorte hans Selvbiografi noksaa sterkt. Den er derved kommet lidt ud af sit oprindelige Sammenhæng. Hans Selvbiografi omfatter forresten ikke hele hans Liv, men nærmest kun hans Ungdom.

Det her foreliggende Udtog af Franklins Verker omfatter kun en ganske ringe Del af hans Forfatterskab paa de forskjellige Omraader. Det er kun nogle

Smaastykker, som nærmest supplerer hans bekjendte Ordsprog fra den populære Almanak „Den fattige Richard".

Franklin, som fra en saa fattig og beskeden Begyndelse og kun ved egen Flid og Nøisomhed oparbeidede sig Verdensry ikke alene som populær Forfatter og Videnskabsmand, men især ogsaa som Statsmand, vil altid staa som et lysende Mønster for Ungdommen. Det er et af de smukkeste Exempler som Historien har at byde Menneskene til Beundring og Efterlevelse. Netop i vor Tid vil Franklins Livsopfatning have en Mission at opfylde og gjøre hans Verker og Historie til en aktuel Bog. Det vilde ialfald være altfor tidlig, om hans Navn og Velgjerninger for Menneskeheden blev glemt.

I mange Aar har jeg nu gaaet med den Tanke, engang at gjøre Benjamin Franklins Liv og et Uddrag af hans Verker tilgjængelig for den norske Almenhed; men andre Gjøremaal har hidtil hindret mig deri. At jeg som gammel Bogtrykker har lagt særlig Elsk paa denne største af alle mine Fagfæller og at jeg er stolt af ham, vil man finde rimelig.

Kristiania, Juli 1920.

BENJAMIN FRANKLIN

Fotografi efter et Maleri af Duplessis i Metropolitan-Musæet i New-York

Franklins Ankomst til Filadelfia

Indledning

ranklin var en af de mest fremragende og den bedst kjendte Borger i Amerika i det 18de Aarhundrede. Han var, hvad Amerikanerne sætter stor Pris paa, en selfmade Mand i Ordets bedste og sandeste Betydning. Om det var som Stats-

mand, Videnskabsmand eller populær Forfatter han var størst, faar staa hen. Men som Forfatter har han i sin Tid – og længe efter – øvet en overordentlig velgjørende Indflydelse paa det amerikanske Folk. Hans fortræffelige og letfattelige moralske Læresætninger, som han publicerede i sin bekjendte Almanak „Den fattige Richard", har været af saa vidtrækkende Betydning, at den har sat sit Præg paa Befolkningen, idet man har ment, at det nordamerikanske Folks store Arbeidslyst, Soliditet, Nøgternhed og Nøisomhed kan tilbageføres til Virkningen af Benjamin Franklins Skrifter. De Leveregler, som han gav sine Medmennesker, fulgte han selv paa det strengeste og tilegnede sig derved den elskværdige Karakter og den sikre Fremtræden, som gjorde ham, den almindelige Borger og Haandverker, skikket til at beklæde de høieste Æresposter i Statens Tjeneste. Hans Valgsprog var: „Kun et dydigt Menneske kan være virkelig lykkelig". Hans Væsen var lys og varm Fornuft, hans pønsende og frodige Tanker arbeidede ihærdigt for Oplysning og Almenvel, for praktiske Forbedringer og Aandskultur. Han siger selv, at han ikke var nogen rutineret Taler; men hans Anseelse og Indflydelse var saa grundfæstet og stor, at hans Forslag i Regelen gik igjennem.

Efterat Franklin havde ofret Halvdelen af sit Liv paa at erhverve sig en Formue, tog han sig vel vare

for at tabe den anden Halvdel ved at søge at øke denne. Da han havde naaet sit første Maal: økonomisk Uafhængighed, satte han sig høiere Maal end at erhverve sig mere Rigdom; han uddannet sig videre for at kunne tjene sin By og sit Fædreland. Da han var 42 Aar, mente han sig moden til at kunne deltage i det offentlige Liv, hvor han omsider høstede de høieste Udmerkelser, som nogen kunde faa. Det var til en Begyndelse mindre Ting af kommunal Art, han interesserede sig for; senere større Sager, og en Række af kommunale Institutioner kunde takke Franklin for hans Initiativ og Opofrelser. Imidlertid fremtraadte Franklin nu mere og mere som Statsmand. England, som var skinsyg og mistænksom overfor Amerika, søgte ved Uretfærdighed og Undertrykkelse at tugte de fremadstræbende amerikanske Kolonier. Trakasserier af forskjellig Art havde længe været igang fra Englands Side. Handelen med Kolonierne havde været meget fordelagtig for England; thi det havde Monopol paa Handel og Skibsfart. Enkelte Næringsgrene, som Amerikanerne selv kunde have drevet med Fordel, var forbudt af den engelske Regjering. Disse store Indtægter for Statskassen og for hele Folket, som Englænderne havde af sine amerikanske Kolonier, satte de paa Spil ved sin Have- og Herskesyge, idet de forsøgte at paalægge dem nye Byrder.

I Aarene 1757 til 1762 førte Franklin i England som Repræsentant for sit Folk Sagen mod Grundeierne af Pennsylvanien, som mente sig at være fri for Skat. Denne vanskelige Sag ordnede Franklin til sit Lands fulde Tilfredshed.

Som Repræsentant for Staten Pennsylvanien, og senere ogsaa for flere Nabostater, reiste Franklin i 1764 atter til London, hvor han frimodig og med Klogskab ivrede mod alle Misligheder i Forvaltningen af de amerikanske Kolonier. Især vakte det Forbitrelse, da det engelske Parlament — hvor Amerika ikke havde nogen Repræsentant — paalagde Amerika den saakaldte Stempelskat. Franklin mente til en Begyndelse, at man maatte bøie af for Englændernes Krav; men Selvstændighedstanken havde mere og mere vokset sig ind i Amerikanernes Bevidsthed. En Kongres, hvor 9 af Kolonierne var repræsenteret, mødte i Newyork den 7. Oktober 1765 og erklærede, at ingen Skatter kunde paalægges Amerikanerne uden deres eget eller deres Repræsentanters Samtykke. Det kom i denne Anledning til store Optøier og andre Udskeielser i Amerika.

Franklin blev i et Udvalg af Statsraadet den 29. Januar 1774 personlig sterkt angrebet, og hans Velvilje mot England blev nu afløst af et personligt Nag. Den Haan, som blev vist Amerikanernes Repræsentant, følte de som et Slag i Ansigtet. I en

parlamentarisk Kommission forsvarede han Kolonisternes Sag paa en klog og værdig Maade, og sagde aabent, at Amerikanerne kun med Vaabenmagt lod sig tvinge til at godkjende Parlamentets Beskatningsret. Franklins dristige Protester havde ingen Indflydelse paa den engelske Regjering, og han blev de engelske Ministre mere og mere forhadt og Kongen fordægtig. Regjeringen hævnede sig paa Franklin personlig, idet han blev afskediget fra sin Stilling som Overpostmester for Amerika.

Efterat Krigen med England var begyndt, indsaa Franklin, at han ikke kunde utrette videre til Nytte for sit Fædreland. Det viste sig ogsaa, at det ikke var uden Fare for hans egen Person at opholde sig længere i England. Man meddelte ham, at han, under Paaskud af at have anstiftet Oprør i Kolonierne, skulde fængsles. Han besluttede da hemmelig at forlade Landet, og den 21. Marts 1775 afseilte han og var snart i rum Sjø, medens man troede, at han endnu opholdt sig i London. Han havde da været borte fra Hjemlandet i 11 Aar.

Da Franklin efter en 6 Ugers Reise landede i Filadelfia, blev han modtaget med stor Begeistring, og allerede Dagen efter Hjemkomsten, den 10. Mai, blev han af Staten Pennsylvanien enstemmig valgt til Medlem af den 2den Kongres. Af Statens lovgivende Forsamling fik han en Nationalbelønning

paa 5000 Pund for de udmerkede Tjenester han havde gjort sit Land. Den 4. Juli blir endnu den Dag idag feiret som en stor Nationalfest i alle de amerikanske Fristater. Franklin var ogsaa blandt de, som undertegnede Uafhængighedserklæringen i 1776. England havde derved mistet sine bedste Kolonier.

I 1776 sendtes Franklin — dengang allerede 70 Aar gammel — som Amerikas Gesandt til Paris. Denne Reise over Atlanteren var ikke uden Fare for ham; thi han kunde meget let have kommet i engelsk Fangenskab, og da vilde Englænderne sandsynligvis ikke været naadige mod ham.

Det Indtryk, han gjorde i Frankrige, var vældig. En Samtidig skildrede det mange Aar efter i følgende Ord: „Intet kunde være mere overraskende end Modsætningen mellem vor Hovedstads Overdaad og Pragt med alle de levende Spor af Ludvig den fjortendes monarkiske Hoffærdighed og den næsten bondeagtige Klædedragt, den jevne, men stolte Holdning, det frie og ligefremme Sprog, den ukunstlede og pudderfrie Haarfrisure og endelig dette antike Væsen, som midt i det 18. Aarhundredes blødagtige og trællesindede Civilisation pludselig syntes at fremtrylle Billedet af en Tænker fra Platons Tid eller en Republikaner fra det gamle Roms Dage. Dette uventede Syn henrykkede os saa meget mere, som det var nyt og netop viste sig i en Tid, da Litera-

tur og Filosofi bredte ud iblandt os Kravet om Reformer, Trangen til Forandringer og Spiren til en levende Fredskjærlighed.

Den berømte Opfinder af Lynaflederen, som fra fattig Trykkergut ved egen Kraft havde hævet sig op til en af sit Lands første Mænd, tog sig ud som en Sendemand fra en ny Verden og en bedre Tid, og det var ikke Affektation, naar D'Alembert ved hans Optagelse i det franske Akademi hilste ham med Ordene: „Han frarev Himlen Lynet og Tyrannerne Scepteret."

Hans Mission ved det franske Hof var heldig, idet han fik Frankrige med paa Amerikas Side i Aktionen mod England, og den 6. Februar 1778 medundertegnede Franklin Traktaten, som sikrede Amerika Uafhængighed. Det var ogsaa Franklin, som den 3. September i 1783 efter 8 Aars Krig hadde den Glæde paa sine Landsmænds Vegne at undertegne den endelige Fred med den engelske Gesandt i Versailles. Denne Fred gjorde de amerikanske Stater frie og uafhængige af England. Da han i 1785 reiste fra Paris, blev han, ledsaget af sin Familie og sine Venner, i Dronningens Bærestol baaret til Havre, underveis overalt hyldet af Befolkningen.

I Amerika trængte man hans Tjeneste i høi Grad; thi efter Freden i 1783 var der udbrudt Uenighed i de Forenede Stater. Jefferson, som skulde

erstatte Franklin ved det franske Hof, sagde: „Det er absolut nødvendig, at denne store Mand vender tilbage til Amerika. Hvis han skulde dø, saa vilde jeg bringe hans Aske over Oceanet; thi selv hans Ligkiste vilde forlige Partierne.“

Kort før sin Afreise fra Paris afsluttede han Handelstraktater med Preussen og Sverige.

Franklin korresponderede med ca. 400 Personer rundt om i Verden.

Han studerede Filosofi, Fysik, Elektricitet og andre Videnskaber og opfandt flere nyttige Redskaber. Vi vil her kun nævne hans røgfrie Ovn, som fandt stor Anvendelse i Amerika og England, og et Musikinstrument, som kaldes Harmonika. Mange borgerlige Reformer skyldes hans Initiativ, og han arbeidede i det Hele taget utrættelig og uegennyttig for sine Medmenneskers Vel.

Hans Opdagelser paa Elektricitetens Omraade, saasom hans epokegjørende Opfindelse af Lynaflederen i 1752, gjorde ham verdensberømt, og han blev gjort til Gjenstand for flere akademiske Hædersbevisninger. Royal Society i London, som tidligere havde nægtet ham Optagelse af hans Afhandlinger i sine Forhandlinger, gjorde sig det nu til en Ære at optage ham som Medlem. Universiteterne i St. Andrew, Oxford og Edinburg gjorde ham til Æresdoktor.

Aarene 1766 og 1767, medens han var bosat i England, og der momentant var indtraadt lidt Ro i Gemytterne, bereiste han Holland, Tyskland og Frankrige og blev overalt modtaget med den største Opmerksomhed.

Hans Navn som Præsident for Selskabet til Slaveriets Ophævelse lyser endnu paa den Petition til de Forenede Staters Kongres, hvori der anmodes om at anvende al denne Forsamlings Magt til at gjøre en Ende paa Handelen med Mennesker. Dette var Franklins sidste offentlige Gjerning.

Endnu i en Alder af 78 Aar indehavde han Stillingen som Præsident i Pennsylvaniens Raad.

I den sidste Tale han holdt i de Forenede Staters Kongres, manede han alle til Endrægtighed og Offervillighed for det fælles Fædrelands Skyld.

Franklin gik i mange Aar med Planen om at skrive et stort anlagt Verk om sociale og moralske Forhold; men hans mange private og offentlige Sysler hindret ham i Udførelsen.

I Amerika er Franklins Navn endnu paa alles Læber, ligesom der ogsaa findes en rig Literatur om ham. Hans Billede paa de amerikanske Frimærker bringer ham i daglig Erindring hos Befolkningen, og Mindesmærker i flere af de amerikanske Storbyer har gjort ham udødelig. En Mængde amerikanske Byer bærer hans Navn.

Det er vistnok ikke som Bogtrykker, hans oprindelige Profession, at Franklin har erhvervet sig Verdensry, men som Opfinder, Statsmand og Forfatter. Som Bogtrykker har han dog ogsaa Krav paa Beundring, ialfald af os Fagmænd. Der har i Amerika siden Franklins Dage staaet en vis Nimbus over hele Bogtrykkerstanden, og de amerikanske Bogtrykkere holder fremdeles hans Minde høit i Ære. Hvert Aar feirer Bogtrykkerne i Amerika en Fest til Minde om ham. I Amerika er det jo ikke alene Franklin, som er udgaaet fra Bogtrykkerstanden, men ogsaa flere andre store Mænd har begyndt med „Vinkelhagen" i sin Haand.

I Franklins Dage var der i Amerika endnu ikke noget Skriftstøberi, og alt, hvad der trængtes til et Trykkeri, maatte tages fra England. Skriftstøberi er en meget vidtløftig og vanskelig Haandtering, og Franklin havde kun ganske flygtig set et saadant i Arbeide i London. Men ikke desto mindre blev han ofte sin egen Skriftstøber, naar det manglede et eller andet Skrifttegn. Han graverede ogsaa paa Kobberplader de første Pengesedler, som blev trykt i Amerika, ligesom han konstruerede den Kobbertrykpresse, som trængtes til Trykningen af disse. Det var den første af denslags i Amerika. Franklin var, som dengang almindelig Skik og Brug, baade Sætter og Trykker. Han lavede sin egen Trykfarve og

var i det Hele taget en overmaade praktisk og nævedygtig Mand.

Da Franklin Vaaren 1728 begyndte som selvstændig Bogtrykker — først et par Aar med en Ven, som skaffede Pengene, til Kompagnon — havde han saaatsige ingen Midler, og kun med den største Flid og Nøisomhed og ikke uden mangeslags Vanskeligheder, lykkedes det ham at vinde økonomisk Fodfæste. Hans fremragende Dygtighed som Fagmand skaffede ham lønsomme offentlige Trykarbeider, særlig Trykningen af Papirpengene. Franklin grundlagde omsider en Avis, som han selv redigerede og som ved sit alsidige Indhold vandt Anseelse og Udbredelse i store Dele af de nordamerikanske Stater. Det var „The Pennsylvania Gazette“, en ugentlig Avis, som fortsætter den Dag i Dag. I 1821 forandrede den sit Navn til „Saturday Evening Post“. I 1898 overtoges den af The Curtis Publishing Co. og er nu blevet til en af de største Publikationer i Verden.

Franklin drev sin Forretning alene i 18 Aar, hvorefter han tog en Kompagnon, en engelsk Bogtrykker ved Navn David Hall, som havde arbeidet hos ham i 4 Aar. David Hall døde i 1772, men Sønnerne fortsatte Forretningen. Senere traf den stedse voksende Bedrift nye og friske Kræfter til sig og fik en ny Ledelse, indtil den i 1891 overgik til E. Lawrence Fell og Wm. C. Sproul. I ca. 100

Aar blev Trykkeriet, som Franklin havde grundlagt, drevet i samme Gaard, men i 1889 flyttede det til en egen Bygning, den saakaldte Fell Building. Forretningen har havt en ganske stor Udvikling. Endskjønt allerede Benjamin Franklins Trykkeri i sin Tid blev anseet som et af Verdens Underverker, formaaede dette dog ikke paa et helt Aar affstedkomme saameget Arbeide, som nu leveres af Franklin Printing Co. paa en eneste Dag.

Han grundlagde ogsaa flere Filialer rundt om i de forskjellige Byer, hvor Trykkerier dengang endnu ikke fandtes. Den første Papirfabrik i Amerika skyldtes ligeledes hans Initiativ.

I den Tid, Franklin slog sig ned i Pennsylvanien, var der endnu ikke nogen ordentlig Boghandel søndenfor Boston. I Newyork og Filadelfia var Bogtrykkere og Boghandlere egentlig kun Papirhandlere. Den, som vilde have Bøger, maatte bestille disse i England. Franklin oprettet derfor ogsaa en Bog- og Papirhandel, og, saavidt det kan ses, optraadte han ogsaa som Forlægger af enkelte literære Verker. Den første Oversættelse af et klassisk Verk, som udkom i Amerika, var Ciceros «Cato major», udgivet af Franklin i 1744, og han ledsagede den med det Ønske, at den skulde „vie Filadelfia til Hjem for den amerikanske Muse". Saavidt det kan sees, udgav han ogsaa en Avis paa Tysk, „Philadelphische

Zeitung". Hans Almanak, „Den fattige Richard", blev kjendt i hvert Hjem over hele Amerika, og den har sikret sig en Plads i Verdensliteraturen. Dens kostelige Indhold er idag ligesaa læsværdig som den var i Franklins Tid.

Dengang Franklin begyndte sin Avis, var der endnu ikke Trykkefrihed i Amerika; men ogsaa for denne Sag lagde Franklin et vægtig Ord i Vægtskaalen.

Trods Franklins politiske Karriere bevarede han altid sin levende Interesse for sit gamle og ham saa kjære Haandverk. I 1788, to Aar før hans Død, deltog han med stor Livlighed i det første amerikanske Bogtrykkermøde, som holdtes i hans Hjem i Filadelfia.

* * *

Franklin døde den 17. April 1790. Aldrig før eller siden har der været seet et saa talrigt Følge ved en Begravelse. Kongressen anordnede en Maaneds Landesorg i alle de Forenede Stater, og efter Grev Mirabeaus Forslag fattede ogsaa den franske Nationalforsamling Beslutning om tre Dages Landesorg i Erkjendelse af, at „det oplyste og frie Europa skyldte en af de største Mænd, som nogensinde havde tjent Filosofien og Friheden, et Bevis paa sin Erindring om ham og sin Smerte". Byen Paris

lod afholde en Sørgefest. Ogsaa Bogtrykkerne afholdt en Sørgehøitid, og et Mindeskrift utkom i denne Anledning.

* * *

Franklin havde selv længe før sin Død forfattet sit Gravskrift, som var saalydende:

HER HVILER LEGEMET
AF
BENJAMIN FRANKLIN
BOGTRYKKEREN
(LIG BINDET
AF EN GAMMEL BOG,
SOM ER BERØVET SIN TITEL
OG SIT INDHOLD OG
HVIS FORGYLDNING
ER SLIDT)
TIL FØDE FOR ORMERNE;
DOG SKAL VÆRKET SELV EI FORGAA,
MEN — SOM HAN SELV TROR — EN
GANG IGJEN UDKOMME I EN NY OG
SMUKKERE UDGAVE, GJENNEMSEET
OG FORBEDRET AF FORFATTEREN

Franklin som Bogtrykkerlærling

Uddrag af Benjamin Franklins Selvbiografi

Fra Armodets og Mørkets Skjød, hvori jeg begyndte at aande, og hvori jeg levede i mine første Aar, har jeg selv til en vis Grad svunget mig op til Berømmelse og Velstand her i Verden. Uafbrudt Held har fulgt mig gjennem

hele Livet, indtil min nu langt fremskredne Alder, og jeg tviler ikke paa, at det vil være ønskelig for mine Efterkommere at lære at kjende de Midler, som jeg har anvendt og som, takket være Forsynets Haand, har vist sig at være saa heldige.

Naar jeg, som ofte er Tilfælde, tænker over den Lykke, som har været mig tildel, saa siger jeg mig selv, at jeg strax vilde beslutte mig til endnu engang at tilbagelægge den samme Løbebane fra Begyndelsen til Enden, saafandt et saadant Tilbud virkelig kunde gjøres mig. Hvad jeg alene vilde betinge mig, var en Forfatters Ret til i andet Oplag at rette de Feil, som har indsneget sig i første. Desuden vilde jeg, om det stod i min Magt, ønske at kunne ombytte enkelte mindre interessante Oplevelser med andre af større Betydning. Men selv uden disse Betingelser vilde jeg gjerne gaa ind paa Tilbudet. Da imidlertid en saadan Gjentagelse af Livet ikke kan finde Sted, gives der efter min Mening intet, der nærmer sig en saadan Gjentagelse mere end at kalde tilbage i Erindringen alle Tildragelser, og at anbetro dem til Papiret for at give dem mere blivende Værd. Ved denne Beskjæftigelse tilfredsstiller jeg ogsaa den for ældre Folk egne og naturlige Tilbøielighed til at tale om sig selv og sine Handlinger, uden at nogen er forpligtet til at høre paa mig, da det jo staar enhver frit at læse hvad jeg skriver eller lade det være.

BENJAMIN FRANKLIN

Efter Kobberstik af C. N. Cochin 1777

Philad.a July 5. 1775

Mr Strahan,

You are a Member of Parliament,
and one of that Majority which has
doomed my Country to Destruction. —
— You have begun to burn our Towns,
and murder our People. — Look upon
your Hands! — They are stained with the
Blood of your Relations! — You and I were
long Friends: — You are now my Ene-
my, — and

I am,

Yours,

B Franklin

Faksimile af et Brev fra Franklin

Lidt Forfængelighed er jeg — som de fleste nok forstaar — selvfølgelig heller ikke fri for, det tilstaar jeg, og denne blir ogsaa ved mit Skriveri tilfredsstillet paa den mest uskadelige Maade.

Kun i de sjeldneste Tilfælder har jeg hørt den undskyldende Talemaade: „Jeg kan sige det uden Selvros", hvor der ikke umiddelbart efterpaa har fulgt et slaaende Bevis paa det stik modsatte. De fleste Mennesker hader Forfængelighed hos andre, men selv kan de være meget befængt med denne. Hvad mig selv angaar, saa bringer jeg gjerne Forfængeligheden mit Offer, hvor jeg end møder denne; thi jeg har den Overbevisning, at dette er det fordelagtigste saavel for de, som lader sig fuldstændig beherske af den, som ogsaa for de, der staar under disses Indflydelse. I mange Tilfælder skulde man derfor ikke synes det er smagløst, naar nogen regner sin Forfængelighed med til Livets Lyssider.

* * *

En af mine Onkler, som, i Lighed med mig selv, befattede sig med at samle Efterretninger om vor Familie, har meddelt mig nogle Notiser, fra hvilke jeg har taget mange Enkeltheder om vore Forfædre. Af disse erfarede jeg, at de gjennem et Tidsrum af mindst 300 Aar havde levet paa et Frigods af 30 Acres Størrelse i en og samme Landsby,

Ecton i Northamptonshire. Hvorlænge de havde været bosat der, havde min Onkel ikke kunnet udforske; men sandsynligvis var det længe før den Tid, da det blev Skik og Brug at betjene sig af Tilnavn. De antog da Navnet Franklin, som tidligere, saaledes som det fremgaar af mange gamle Dokumenter, tjente til Betegnelse for en enkel Standsklasse, sandsynligvis Landadelsmændenes.

Dette lille Sted vilde ikke have kunnet ernære Familien, hvis de ikke havde drevet en Grovsmeds Haandverk ved Siden af, som gik i Arv indtil min Onkels Tid, idet den ældste Søn i Familien stadig blev bestemt for dette Haandverk, en Skik, som saavel min Onkel som min Fader havde bibeholdt.

Min Bedstefar, Thomas, som var født i 1598 i i Ecton, efterlod sig fire Sønner, nemlig Thomas, John, Benjamin og Josias. Thomas hadde lært sin Faders Haandverk, Grovsmed. Han var en meget forstandig Mand, og blev sin Landsbys fornemste Person og juridiske Raadgiver. John blev Farver ligesom Benjamin. Ogsaa han nød stor Anseelse som en klog Mand. Han havde opfundet en Hurtigskrift og efterlod sig ogsaa to Kvartbind Digte i Manuskript.

Medlemmerne af vor Familie har tidlig sluttet sig til Reformationen, og blev altid sin Overbevisning tro, tiltrods for at de under Dronning Marias

Regjering ofte blev udsat for Fare, naar de ivrede mod Pavedømmet. De eiede en engelsk Bibel, som de omhyggelig maatte gjemme for Pavens Tilhængere. De fandt da paa den Udvei at fæste denne til Bagsiden af et løst Stolsæde, saaledes at Bogen var opslaaet, idet Bladene blev overspændt og sammenholdt med Hyssing. Saa ofte min Bedstefader ønskede at forelæse noget af Bibelen for sin Familie, løftede han Stolsædet rundt paa sine Knær. Under Læsningen maatte en af Børnene staa paa Vagt foran Døren for at varsko, om nogen af den geistlige Ret skulde nærme sig.

Min Fader, Josias, giftet sig meget tidlig og udvandrede Aaret 1682 med Kone og 3 Barn til Ny England (Amerika). Aarsagen var nok Forfølgelse af religiøs Art.

I Amerika forøgedes Familien med fire Barn i første Ægteskab, medens hans anden Kone fødte ham 10, saaledes at han i alt havde 17 Barn. Jeg var den yngste af Sønnerne, og af alle mine Søskende kom kun to Søstre efter mig. Jeg blev født i Boston. Min Mor var Datter af Peter Folger, en af de første Indvandrere i Ny England, som i Cotton Mathers Kirkehistorie af denne Provins nævnes som „en from og lærd Englænder".

Mine Brødre blev alle sendt i Lære til forskjellige Haandverkere; men mig sendte han i otte-aars

Alderen i en Latinskole. Min Fader havde nemlig bestemt mig for Kirken, og betragtet mig allerede som Familiens Geistlige. Den Hurtighed, hvormed jeg lærte at læse, og min Faders Venners Opmuntring og Forsikring om, at jeg i sin Tid vilde blive en paalidelig og lærd Mand, bevægede min Fader til dette Skridt. Men jeg blev kun et Aar i Skolen, skjønt jeg i denne korte Tid ikke alene havde svunget mig op til første Mand i Klassen, men ogsaa blev flyttet op i en høiere Klasse. Min Fader, som havde saa store Forsørgelsespligter, indsaa imidlertid, at det vilde overstige hans Kræfter at bekoste Studiet. Desuden havde nogle af hans Venner gjort ham opmerksom paa, at man sørgede daarlig for Folk af hans Herkomst. Han tog mig derfor ud fra Latinskolen og sendte mig til en Skrive- og Regnelærer, under hvis kyndige Veiledning jeg hurtig lærte at skrive en smuk Haandskrift; men med Regnekunsten vilde det derimod ikke gaa, og jeg maatte tilstaa, at jeg ikke gjorde det mindste Fremskridt.

Da jeg var 10 Aar gammel, tog min Fader mig hjem for at gaa ham tilhaande i sin Forretning. Han drev som Sæbesyder og Lysestøber, men havde egentlig ikke lært disse Haandverk, men først begyndt dermed efter sin Ankomst til Amerika, da han mente, at hans egentlige Haandverk, en Silkefarvers, ikke vilde kunne brødføde ham der.

Dette Arbeide behagede mig ikke, og jeg følte stor Lyst til at gaa tilsjøs; men min Fader vilde ikke vide af dette. Vandets Nærhed gav mig imidlertid Anledning nok til at vove mig paa og i dette, og det varede ikke længe, før jeg kunde svømme og havde lært at styre en Baad. Blandt mine unge Kamerater var jeg altid Anføreren.

Jeg blev to Aar hos min Fader, altsaa til jeg var 12 Aar gammel; men min Ulyst til hans Haandverk vedvarede. Da min Fader frygtede, at jeg, i Lighed med en af mine ældre Brødre, en vakker Dag vilde stryge min Vei og gaa tilsjøs, tog han mig med paa forskjellige Verksteder for at se, om jeg ikke derved kunde fatte Interesse for et eller andet. Omsider besluttet min Fader, at jeg skulde blive Knivsmed og sendte mig nogle Dage paa Prøve til en af mine Slægtninge, som havde lært dette Haandverk i London. Men de Lærepenge, som fordredes, syntes han nok var for høie og tog mig igjen derfra.

Fra min tidlige Barndom af var jeg en lidenskabelig Læser af Bøger, og alle Penge, jeg fik, anvendte jeg til Indkjøb af Bøger. Dette bestemte tilslut min Fader at lade mig blive Bogtrykker, endskjønt en af hans Sønner allerede havde lært dette Haandverk.

Dette Arbeide likte jeg vistnok meget bedre end min Faders, men min Forkjærlighed for Sjøen var

usvækket. Længe betænkte jeg mig, men undertegnede omsider min Lærekontrakt. Jeg var dengang, som sagt, kun 12 Aar gammel. Man var kommet overens, at jeg skulde blive i Lære til mit enogtyvende Aar, og først det sidste Aar skulde jeg erholde Dagløn.

I meget kort Tid gjorde jeg gode Fremskridt i Faget og var derved min Broder til stor Nytte. Nu havde jeg ogsaa bedre Anledning til at skaffe mig Bøger, idet jeg af en Boghandlerlærling og her og der fik laane en god Bog, som jeg aldrig forsømte at tilbagelevere i rette Tid og i god Stand. Meget ofte hændte det, at jeg maatte anvende den største Del af Natten til at læse en Bog, som jeg havde laant om Aftenen og som maatte leveres tilbage næste Morgen, for at den ikke skulde blive savnet.

Endelig blev jeg kjendt med en dannet Forretningsmand, som ofte kom paa vort Trykkeri og som eiede et smukt Bibliothek. Han inviterede mig til at bese dette og havde den Godhed at tilbyde mig tillaans de Bøger, som jeg maatte ønske.

Jeg havde den besynderlige Idé at beskjæftige mig med Digtekunsten og skrev flere smaa Digte. Min Broder troede at kunne have Nytte af dette og opfordrede mig til at skrive to Ballader. Den enes Titel var: „Et Fyrtaarns Sørgespil", og behandlede en Kapteins og hans to Døtres Forlis. Det andet var

en Matrossang og omhandlede Tilfangetagelsen af den berygtede Sjørøver Teach eller Blackbeard. Det var slette Vers, rene Gadeviser. Da de var trykt, sendte min Broder mig omkring i Byen for at sælge dem. Den første fandt rivende Afsætning, thi Begivenheden var ny og derfor paa alles Læber.

Min Forfængelighed følte sig ikke lidet smigret ved denne uventede Succes; men min Fader gjorde sig lystig over disse mine Aandsprodukter og nedstemte derved min Triumf betydelig. Han sagde mig ogsaa, at Poeter stedse levede i Fattigdom, og derved undgik jeg den Ulykke at blive en daarlig Digter. Men min Begavelse, at udtrykke mig i ubunden Stil, har gjort mig store Tjenester gjennem hele Livet og bidraget meget til at jeg er kommet frem i Verden.

Den Tid, som det var mig forundt at gjøre saadanne Stiløvelser og til Læsning, var Aftenen efter endt Arbeide og om Morgenen, før dette begyndte samt paa Søndage, naar jeg kunde unddrage mig Gudstjenesten.

Da jeg havde fyldt mit 16de Aar, kom en Bog af Tryon mig ihænde, hvori Plantekost anbefaledes. Straks besluttede jeg at følge hans Anvisninger. Da min Broder var ugift og ingen egen Husholdning førte, spiste han med sine Læregutter hos en Nabofamilie. Da jeg nu ikke vilde spise Kjødretter, saa skjældte man mig ofte ud. Jeg sagde da til min

Broder, at jeg vilde forsøge at holde mig Kosten selv, hvis han vilde betale mig Halvparten af hvad han betalte for denne. Han gik straks med paa mit Forslag, og af det, han gav mig, kunde jeg endog lægge tilside Halvparten. Derved fik jeg et nyt Fond til at kjøbe Bøger for. Ogsaa andre Fordele havde jeg ved min nye Levemaade. Naar min Broder med sine Arbeidere gik for at spise Middag, blev jeg hjemme og spiste mit enkle Maaltid, der som oftest kun bestod af et Stykke Brød med nogle Rosiner eller en Kage fra Bageren og et Glas Vand. Jeg fik derved ogsaa lidt Tid tilovers for mine Studier, og mine Fremskridt i disse stod ganske i Forhold til den Ideens Klarhed, som er en Følge af en maadeholden Levemaade.

Medens jeg var sysselsat med at forbedre min Stil, fik jeg fat i en engelsk Grammatik, som havde et Tillæg om Rhetorik og Logik. I den sidste fandt jeg et Mønster af en Disputation efter Sokrates' Art. Denne Maade at disputere paa tiltrak min Opmærksomhed saaledes, at jeg blev helt begeistret over den, og gjorde den til min egen, idet jeg undlod ligefrem at modsige og at anføre direkte og positive Bevisgrunde, men søgte at bringe mine Stridsobjekter i beskedne Spørgsmaal. Denne Sokrates' Methode gjorde mig megen Glæde, og ved hver Anledning anvendte jeg denne og fik en saadan

Øvelse heri, at jeg ofte vandt Seir over Personer, som var mig overlegne i Forstand.

Jeg vedblev at benytte denne Methode i flere Aar; men kom senere mere og mere bort derfra, og bibeholdt kun den Sædvane at opkaste bedskedne Tvivl. Aldrig brugte jeg, naar jeg opstillede en Sætning, som kunde bestrides, Ord som: sikkert, utvivlsomt eller lignende, som kunde give det Udseende af at jeg haardnakket holdt paa min Mening. Jeg sagde heller: Jeg forestiller mig, jeg formoder, det synes saa, at Sagen paa Grund af det og hint, forholder sig saa eller saa; eller: hvis jeg er rigtig underrettet. Denne Sædvane har bragt mig mange Fordele, naar jeg havde Anledning til at paatvinge andre mine Meninger. Naar du ønsker at belære, men udtaler din Mening bestemt og giver dig Udseende af at ville belære, saa vil du kun vække Modstand og aflede Opmerksomheden paa dig. Vil du derimod lade dig belære og drage Nytte af andre, men giver dig Udseende af at holde strengt paa dine egne Meninger, saa vil altid beskedne og forstandige Mænd, som ikke er Venner af Stridigheder, rolig lade dig forblive i din Vildfarelse. Saalænge du benytter denne Methode, kan du ikke haabe at omvende dine Venner. Jeg tror i Sandhed at kunne sige med Pope, at „Mangel paa Beskedenhed stedse viser Mangel paa Forstand".

Aaret 1720 eller 1721 begyndte min Broder at udgive en offentlig Avis. Det var den anden som udkom i Amerika og havde Titelen: „New England Courant". Den eneste, som fandtes før, var „Boston News Letter". Jeg erindrer endnu meget vel, at enkelte af hans Venner raadede ham fra dette Foretagende, da de var af den Formening at en Avis var tilstrækkelig for hele Amerika, medens der nu, i Aaret 1771, udkommer ikke mindre end 25. Ikke desto mindre satte min Broder Foretagendet igang, og jeg blev udseet til at bringe Avisen rundt efterat jeg først havde hjulpet til med Sætningen og Trykningen.

Blandt hans Venner var der nogle liberale, som til sin Underholdning leverede Bidrag til Bladet, og derved skaffede det Ry og øgede dets Abonnentantal. Jeg paahørte deres Samtaler over den gunstige Modtagelse af deres Bidrag hos Publikum. Dette vakte Lysten i mig til at være med i dette Arbeide. Men da jeg paa denne Tid saaatsige næsten endnu var et Barn, saa var jeg bange for at min Broder ikke vilde indtage nogen Artikel i sin Avis, som han visste var af mig. Jeg fandt da paa den Udvei at forandre min Haandskrift og lagde en Aften min Artikel foran Døren til Trykkeriet, hvor den blev fundet næste Morgen. Da nu min Broders Venner, som vanlig, kom paa Besøg, fortalte han

dem om Fundet, og jeg havde den undtagelsesvise Fornøielse at høre, at de, efterat de havde læst og omtalt det, gav den sin uforbeholdne Anerkjendelse. Blandt de Personer, som de mente kunde være Artikelens Forfatter, var ikke en, som ikke hørte til Landets allerbedste. Jeg troede nu at være selvstændig nok til at bedømme mine egne Arbeider, og min Agtelse for de Mænd, som jeg hidtil havde holdt for udmerkede Forfattere, begyndte at aftage sterkt. Opmuntret ved denne lille Episode, skrev jeg flere Artikler der gik samme Vei, og alle fandt god Modtagelse. Jeg beholdt min Hemmelighed for mig selv, indtil mit ringe Forraad af Kundskaber var udtømt, hvorefter jeg angav mig som Forfatteren.

Da min Broder havde gjort denne Opdagelse, begyndte han at have lidt større Agtelse for mig. Men han betragtede sig dog altid som min Herre og mig som sin Lærling; ja i mange Tilfælder gjorde jeg den Erfaring, at han endogsaa behandlede mig strengere, skjønt jeg dog som hans Broder turde haabet paa Overbærenhed. Vore Stridigheder blev ofte meddelt min Fader, og enten det nu var fordi min Broder havde Uret eller om jeg bedre end han forstod at tale min Sag, saa faldt hans Udtalelser oftest ud til min Fordel. Min Broder var meget lidenskabelig og glemte sig endog saavidt, at det kom til Haandgribeligheder — en Omstændighed, som

gjorde et meget daarlig Indtryk paa mig. Denne overdrevne strenge og tyranniske Behandling bidrog ogsaa væsentlig til, at jeg hele mit Liv igjennem har beholdt en Modvillie mod al vilkaarlig Vold. Min Lære blev mig for hver Dag mere utaalelig og jeg sukkede bestandig efter en Anledning til at afkorte den, hvortil der omsider ogsaa frembød sig en Anledning.

Den lovgivende Forsamling (Assembly) følte sig krænket over en politisk Artikel i vor Avis og min Broder blev arresteret og straffet med en Maaneds Fængsel. Medens han sad arresteret, blev Bladets Redaktion anbetroet mig, og jeg benyttede Anledningen til at indrykke nogle satyriske Artikler mod Regjeringen, som høilig glædede min Broder, medens andre betragtede mig med mistænkelige Øine og som et ungt Genie med Tilbøielighed for Pasquiller.

Da min Broder blev fri, kom samtidig fra den lovgivende Forsamling et vilkaarlig Forbud mod Avisens videre Udgivelse. Paa Grund heraf blev der paa Trykkeriet holdt en Raadslagning af vore Venner om hvad der saa burde foretages. Nogle kom med Forslag om at omgaa Forbudet ved at forandre Bladets Titel; men min Broder frygtede for Ubehageligheder ved dette Skridt og mente det var bedre at lade Bladet udkomme for Fremtiden under

Benjamin Franklins Redaktion. Men for ikke at blotstille sig ligeoverfor den lovgivende Forsamling, som kunde tro at han kun laante sin Lærlings Navn til fortsat Udgivelse af Avisen, gav han mig mit Lærebrev tilbage med en Erklæring om, at jeg var fuldstændig fri, for at jeg i Nødstilfælde kunde vise frem dette. For imidlertid fremdeles at have Fordel af mine Tjenester, udstedte han en ny og hemmelig Kontrakt for Resten af Læretiden. Denne underfundige Overenskomst blev da strax iværksat, og Avisen fortsatte at udkomme nogle Maaneder under mit Navn.

Men snart opstod der igjen Uenighed mellem min Broder og mig, og jeg gjorde Brug af min Frihed i den Tro, at han ikke vilde vove at fremvise den nye og hemmelige Kontrakt. Vistnok var dette Skridt urigtig af mig, og jeg erkjender, at det var et af mine første Feiltrin i Livet; men Mindet om alle de Prygl, jeg havde faaet, gjorde det umulig for mig at bedømme denne min Handling paa rette Maade.

Da han fik vide, at jeg havde besluttet mig til at forlade ham, søgte han at forhindre, at jeg fik Arbeide andetsteds i Byen. Ved nærmere Overveielse besluttet jeg at forlade Boston, hvor jeg allerede var blevet Gjenstand for Mistanke fra Regjeringspartiet og naar som helst kunde vente Ubehageligheder, ligesom ogsaa mine ubesindige Udtalelser i religiøse

Spørgsmaal havde bevirket, at fromme Sjæle betragtede mig med et slags Afsky. Min Tanke var da at søge til Newyork, den nærmeste By, hvor der fandtes et Trykkeri, og min Beslutning var snart fattet. Men da min Fader i dette Punkt tog min Broders Parti, var jeg bange for at man kunde træffe Foranstaltninger til at hindre min Reise. En Ven hjalp mig til at flygte, idet han under Foregivende af at jeg var kommet i en ubehagelig Kjærlighedshistorie, traf Aftale med Skipperen paa en Baad for Newyork om at tage mig med. Jeg solgte nogle Bøger for at skaffe mig lidt Penge og gik saa ombord i al Hemmelighed. Begunstiget af god Vind naaede vi Newyork allerede efter 3 Dages Reise, og jeg var altsaa langt væk fra mit Hjem, og uden der at kjende et eneste Menneske. Jeg var dengang kun 17 Aar gammel og havde faa Skillinger i Lommen.

Hvis min Lyst til Sjøen ikke havde været helt forsvunden, saa havde jeg nu Anledning til at tilfredsstille denne. Imidlertid havde jeg nu lært et Haandværk og ansaa mig for en nok saa flink Arbeider. Jeg søgte derfor strax Plads hos den gamle William Bradford, som havde oprettet det første Trykkeri i Pennsylvanien, hvilket han dog paa Grund af Stridigheder med Guvernøren igjen havde maattet forlade. Han havde dog ikke noget Arbeide til mig, men henviste mig til sin Søn, som drev et Tryk-

keri i Filadelfia og som netop havde mistet en af sine Arbeidere, hvorfor han troede at jeg nok kunde faa Beskjæftigelse hos denne, hvis jeg vilde reise derhen. Jeg begav mig strax paa Vei, efter en meget eventyrlig Reise dels tilsjøs og dels tilfods, kom jeg en Søndag Morgen til Filadelfia i en Seil- og Robaad, som landede ved Marketstreetverft.

* * *

Naar jeg vil beskrive min første Ankomst til Filadelfia lidt omstændligere, saa sker dette for at man kan anstille Sammenligninger mellem mine første ringe Udsigter og den Rolle, som jeg senere kom til at spille her.

Da mine bedste Klær først senere kunde komme efter tilsjøs, var jeg iført mine Arbeidsklær, der var noksaa ilde tilsmudset, ligesom Lommerne var fuldstoppet med Skjorter og Strømper.

Jeg kjendte ikke en Sjæl i denne By og vidste ikke, hvor jeg skulde finde Tag over Hovedet. Da jeg ikke havde sovet hele Natten, var jeg aldeles udmattet og tillige meget sulten, men havde kun en hollandsk Daler i Lommen.

Jeg gik gjennem Marketstreet, hvor jeg mødte et Barn med et Brød. Mit Middagsmaaltid havde saa ofte kun bestaaet af tørt Brød, og jeg spurgte derfor Barnet, hvor det havde kjøbt Brødet og gik

saa hen til Bagerbutikken, som Barnet viste mig. Her forlangte jeg Tvebak i den Formening, at her fandtes samme Sort som i Boston. Men det syntes som om man i Filadelfia ikke kjendte lignende. Derpaa bad jeg om et Trepennybrød, men hellerikke et saadant kunde jeg faa. Da jeg nu saa, at jeg hverken kjendte de herværende Brødsorter eller deres Priser, saa forlangte jeg for tre Penny Brød af en eller anden Sort. Jeg fik nu tre store runde Brød og blev ganske forbauset over at erholde saa meget; men ikke desto mindre tog jeg imod dem. Da jeg ingen Plads havde i mine Lommer, tog jeg et under hver Arm og spiste paa det tredie. Paa denne Vis vandrede jeg gjennem Marketstreet og Fourthstreet og kom forbi Huset til min tilkommende Hustrus Fader. Hun stod ved Døren og bemerket mig og tænkte – og vistnok ikke med Urette, – at jeg havde et underligt, i Sandhed grotesk Udseende.

Jeg gik nu om Hjørnet og gjennem Chesuntstreet, stadig spisende paa mit Brød, og befandt mig snart ved Marketstreet Verft, i Nærheden af den Baad, med hvilken jeg var kommet. Jeg gik ned i Baaden for at drikke af Elven, og da jeg nu havde spist mig mæt af det ene Brød, saa gav jeg de to andre til en Kone, som med sit Barn havde været ifølge med os og nu ventede paa at kunne reise videre.

Da jeg saaledes havde forfrisket mig, begyndte jeg

atter min Vandring gjennem Gaderne. Jeg traf paa en Mængde velklædte Folk, som alle gik samme Vei. Ved at slutte mig til disse kom jeg ind i et stort Forsamlingshus, som Kvækerne havde i Nærheden af Torvet. Her satte jeg mig ned, og efterat jeg havde set mig omkring en Stund og ingen Tale hørte, faldt jeg, træt som jeg var, i en dyb Søvn. I denne Tilstand forblev jeg, til Forsamlingen var slut, og et Medlem var saa venlig at vække mig. Dette var saaledes det første Hus, som jeg betraadte i Filadelfia, eller rettere sagt, hvor jeg sov.

Atter begyndte jeg min Vandring gjennem Gaderne, og saa enhver Mødende opmerksomt i Ansigtet, indtil jeg traf paa en ung Kvæker, hvis Væsen vakte min Tillid. Denne talte jeg til for at spørge, hvor jeg kunde finde Nattekvarter. Vi befandt os lige ved „Til de tre Matroser". „Her modtager man vel Fremmede", sagde Kvækeren, „men Huset har intet godt Ry; hvis De vil følge mig, saa vil jeg vise Dem et bedre Sted". Han førte mig saa til „Crooked-billet" i Waterstreet. Her bestilte jeg Middagsmad, medens man rettede en Mængde personlige Spørgsmaal til mig, da min unge Alder og mit Antræk nok vakte Mistanke om, at jeg var en rømt Læregut.

Næste Morgen opsøgte jeg Bogtrykker Andrew Bradford. I Butiken traf jeg hans Fader, som jeg

havde talt med i Newyork, og som havde reist tilhest og saaledes var kommet hid før mig. Han forestillede mig for sin Søn, som modtog mig høflig og lod servere Frokost for mig, men meddelte mig imidlertid, at han intet Arbeide havde for mig, da han allerede havde engageret en anden Svend. Han tilføiede dog, at der nylig havde etableret sig en anden Bogtrykker paa Stedet, ved Navn Keimer, som maaske kunde skaffe mig Beskjæftigelse. Men hvis saa ikke skulde være Tilfælde, saa vilde jeg være velkommen i hans Hus for her og der at gaa ham tilhaande, indtil der fandtes en bedre Anledning for mig.

Den gamle Bradford tilbød sig at introducere mig hos den nye Bogtrykker. Da vi kom til denne, sagde han: „Nabo, jeg bringer Dem en Standsfælle; maaske De kunde have Brug for ham".

Keimer gjorde mig nogle Spørgsmaal og lod mig ogsaa gjøre nogle Prøver med Sætning. Han meddelte mig, at han vistnok for Tiden ikke havde noget Arbeide for mig, men snart vilde kunne beskjæftige mig. Samtidig meddelte han den gamle Bradford, som han ikke kjendte, men holdt for en ham velsindet Borger af Byen, sine Projekter og sine Forhaabninger for Fremtiden. Bradford, der passede sig vel for at meddele ham, at han var Fader til hans Konkurrent, forsøgte at faa vide, hvorpaa hans Forhaabninger grundede sig. Dette skeede i mit

Nærvær, og det kunde ikke undgaa mig, at den ene var en gammel Ræv og den anden en Nybegynder. Keimer blev ikke lidet forbauset, da han senere fik vide, hvem den Gamle var.

Keimers Trykkeri bestod kun af nogle faa slidte engelske Typer og en gammel defekt Presse, som han heller ikke forstod at bruge, da han kun var Sætter. Begge Bogtrykkere i Filadelfia syntes mig forresten at savne alle Betingelser for at drive et Trykkeri. Bradford havde i det Hele taget ikke lært Bogtrykkerhaandverket og var desuden meget udannet.

Efter nogle Dages Forløb sendte Keimer Bud efter mig for at jeg skulde begynde Arbeidet. Han vilde imidlertid ikke, at jeg skulde bo hos hans Konkurrent Bradford, saalænge jeg var i hans Tjeneste, og skaffede mig derfor Kost og Logis hos en Mr. Read, som senere blev min Svigerfader.

Jeg forsøgte nu at stifte Bekjendtskaber blandt Byens unge Folk, som var bevandret i Literaturen, og førte snart et behageligt Liv. Paa denne Maade forsøgte jeg saa meget som mulig at glemme Boston og sørgede for, at man der ikke fik Rede paa hvor jeg var reist hen.

Et uventet Tilfælde indtraf dog, som snart skulde bringe mig tilbage igjen. Jeg havde en Svoger, Robert Holms, som førte Fartøi mellem Boston og Delavare, og som fik vide om mit Opholdssted. Han

skrev til mig, at mine Forældre var meget bedrøvet over min pludselige Afreise, og at alt snart vilde vende sig til mit bedste, hvis jeg vilde komme tilbage. Jeg besvarede hans Brev og forklarede ham min Handlemaade. Da han modtog dette, var han tilfældigvis i Selskab med Provinsens Guvernør, Sir William Keith, med hvem han talte om mig og viste Brevet. Guvernøren læste dette og var forbauset over min unge Alder. Han sagde, at han holdt mig for en Mand, af hvis Talenter man kunde vente sig meget og som maatte opmuntres. Hvis jeg derfor vilde gjøre mig selvstændig, vilde han saa meget som mulig støtte mig med alle offentlige Arbeider, han raadede over. Alt dette erfarede jeg først senere af min Svoger.

En Dag, da jeg sammen med Keimer var beskjæftiget ved Vinduet, saa vi Guvernøren og en anden Herre, Oberst French fra Newcastle, komme tvers over Gaden lige mod vort Hus. De bankede paa Døren, og Keimer, som troede at Besøget gjaldt ham, skyndte sig at gaa dem imøde. Men Guvernøren spurgte efter mig og sagde mig med en Høflighed og Nedladenhed, af hvilken jeg hidtil havde mødt saa lidet, en hel Del Smigrerier. Han ønskede at lære mig nærmere at kjende og bebreidede mig i al Venskabelighed at jeg ikke havde gjort ham bekjendt med min Ankomst til Byen. Han bad mig

strax at drikke en Flaske Vin med ham og Oberst French i et nærliggende Hotel. Jeg var, som jeg ikke kan negte for, noget forbauset over dette, og Keimer syntes som lynslaaet. Guvernøren foreslog mig nu at etablere mig selv, og baade han og Oberst French lovede mig al mulig Støtte med offentlige Arbeider. Da jeg betvivlede, at min Fader vilde hjælpe mig, sagde Sir William at han vilde medsende en Skrivelse til min Fader, hvor han vilde forklare ham Foretagendets utvivlsomme Lønsomhed. Det blev besluttet, at jeg med næste Skibsleilighed skulde reise tilbage til Boston. Imedens skulde Planen holdes hemmelig, og jeg fortsatte at arbeide hos Keimer som før.

Guvernøren bad mig engang imellem til Middag, hvad jeg betragtet som en stor Ære for mig, saameget mere, som han behandlede mig med udsøgt Forekommenhed.

I Slutningen af April 1724 var en liden Seilbaad klar til at afgaa til Boston. Jeg bad Farvel med Keimer under Paaskud af at jeg skulde besøge mine Forældre. Efter en stormfuld Reise, som varede næsten 14 Dage, kom vi til Boston.

Jeg havde nu været borte fulde syv Maaneder, uden at mine Forældre eller Slægtninge havde hørt noget fra mig. Min Familie var forbauset over min uventede Tilbagekomst, men alle, undtagen min

Broder, glædede sig over at se mig igjen. Jeg besøgte min Broder i hans Trykkeri. Jeg var nu bedre klædt end i den Tid, da jeg var i Lære hos ham, havde et Uhr og næsten 5 Pund Sterling i Lommen. Han modtog mig ikke netop høflig, og efterat han havde seet paa mig fra øverst til nederst, fortsatte han sit Arbeide. Hans Arbeidere spurgte mig nysgjerrig, hvor jeg havde været, hvad det var for et Land og hvorledes jeg likte det. Jeg talte med den største Ros om Filadelfia og det lykkelige Liv, som jeg førte der, og at jeg agtede mig tilbage did. Da en af dem spurgte mig, hvad for en Myntsort der brugtes, tog jeg en Næve fuld af Sølvpenge ud af min Lomme. Dette var for dem noget Nyt, thi i Boston kjendte man kun Papirpenge. Jeg viste dem ogsaa mit Uhr. Da min Broder vedblev at være sur, gav jeg dem en Skilling til en „Drink“ og sagde Farvel. Dette Besøg ærgrede min Broder dybt, og han sagde til min Moder, at han aldrig kunde tilgive mig derfor.

Min Fader blev forbauset over Guvernørens Brev, men talte ikke meget om dette. Efter hans Mening syntes det at tyde paa liden Omtanke at lade en Gut, som først om tre Aar kunde tælles til de Voxne, begynde egen Forretning. Han skrev imidlertid et høflig Brev til Guvernøren og takket ham for den tilsagde Velvillie og Beskyttelse; men afslog

dog bestemt at yde mig Understøttelse, da han holdt mig for at være for ung.

En Ungdomsven af mig, Collins, var saa begeistret af min Fortælling om mit nye Opholdssted, at han besluttede sig til at følge mig. Han reiste forud overland til Newyork, medens jeg skulde komme efter Søveien, medtagende hans Bogsamling. Medens han ventede paa mig i Newyork, førte han et meget letsindigt Liv og var stadig drukken, saaledes at jeg maatte betale hans Gjæld for Kost og Logis samt videre yde ham Reisepenge, en Byrde, som faldt mig meget tung og ubehagelig.

Jeg reiste saa atter tilbage til Newyork, dennegang ledsaget af mine Forældres Velsignelse.

Da vor Baad landede ved Newport paa Rhode Island, besøgte jeg min Broder Johan, som for flere Aar siden havde slaaet sig ned her, og som modtog mig meget venligt. Da en af hans Venner ved Navn Vernon havde en Fordring paa 35 Pund i Pennsylvanien, bad han mig at inkassere disse Penge og opbevare dem indtil han gav mig Efterretning, hvorpaa han udleverede mig en Anvisning. Dette Tillidshverv foraarsagede mig mange Ubehageligheder. Da Guvernøren af Newyork, hvis Navn var Burnet, fik vide af Kapteinen, at der var en ung Mand ombord, der medførte mange Bøger, bad han at jeg maatte besøge ham. Guvernøren tog

meget venligt imod mig og viste mig sit store Bibliothek. Dette var den anden Guvernør, som viste mig Opmerksomhed, og da jeg dengang var en fattig Gut, kunde det ikke feile, at disse smaa Begivenheder glædede mig meget.

Vi kom til Filadelfia, efterat jeg underveis havde inkasseret Vernons Penge. Uden disse Penge vilde vi ikke have naaet frem. Denne Misbrug af den mig viste Tillid var atter en stor Vildfarelse i mit Liv, og et Bevis paa, at min Fader havde Ret, da han mente jeg var for ung til at forestaa en egen Forretning.

Da Guvernøren, Sir William, læste min Faders Skrivelse, udtalte han at han fandt min Faders Forsigtighed for overdreven. „Der er Forskjel mellem Menneskene“, sagde han, „og Aarene gjør ikke altid en Mand klogere. Naar ikke Deres Fader vil oprette en Forretning for Dem, saa vil jeg selv gjøre det. Giv mig en Liste over de Ting, som De behøver fra England, saa skal jeg skaffe dem tilveie. De kan betale mig, naar det passer Dem. Jeg har besluttet at have en dygtig Bogtrykker her, og er overbevist om, at Deres Foretagende vil lykkes.“

Jeg havde ingen Grund til at betvile hans Oprigtighed, men holdt dog Planen hemmelig. Først senere fik jeg vide, at han var ødsel med Løfter, som han aldrig havde tænkt paa at holde. Jeg gav ham en Fortegnelse over de nødvendige Ting for et lidet

Trykkeri, hvis Omkostninger jeg anslog til omtrent Hundrede Pund Sterling. Han spurgte mig, om jeg ikke havde Lyst til selv at reise til England for at kunne vælge de forskjellige Ting selv og stifte Bekjendtskaber blandt Fagmænd der. Da dette syntes mig ønskeligt, sagde han: „Gjør Dem istand til at reise med „Annis". Dette Skib gjorde en Reise om Aaret og var i denne Tid det eneste, som seilte regelmæssig mellem Filadelfia og London. „Annis" skulde først afgaa om nogle Maaneder og jeg arbeidede derfor videre hos Keimer, som intet anede om mit Forehavende.

Imedens havde jeg vist Miss Read endel Opmerksomhed; jeg havde den største Agtelse og Hengivenhed for hende og troede ogsaa at have Grund til at tro, at disse Følelser vandt Gjenklang. Men vi var begge saa unge, knapt 18 Aar gamle, og da jeg stod i Begreb med at foretage en lang Reise, holdt hendes Moder det ikke for raadeligt at lade Forholdet udvikle sig videre.

I denne Tid pleiede jeg Omgang med nogle unge Venner, som alle havde literære Interesser. Ogsaa Guvernøren indbød mig ofte i sit Hus og syntes at like sig i mit Selskab. Om vor Plan talte han stedse som en afgjort Sag. Jeg skulde faa Anbefalingsbreve til hans Venner i England og et Kreditbrev til at kjøbe de nødvendige Trykkeriredskaber. Han

havde oftere bedt mig at modtage disse Breve; men hver Gang jeg kom for at hente dem, anmodet han mig om at komme igjen. Skibets Afgang var gjentagne Gange bleven udsat, og da det nu endelig skulde seile og jeg indfandt mig hos Guvernøren for at sige Farvel og modtage Brevene, kom hans Sekretær og meddelte mig, at Guvernøren var meget optaget; men at han endnu før Skibets Afgang i Newcastle vilde være der for at levere mig Brevene.

En af mine Venner ved Navn Ralph, som var gift og havde et Barn, besluttede sig til at følge mig til England for at knytte Forbindelser der og tage Varer hjem i Kommission.

Efterat jeg havde bedt Farvel med mine Venner og vekslet Løfte med Miss Read om Troskab, forlod jeg Filadelfia. Ved Newcastle kastede Skibet Anker. Guvernøren var da allerede der og jeg gik til ham. Men da jeg kom til hans Bolig, modtog hans Sekretær mig med udsøgt Høflighed for at meddele mig, at Guvernøren ikke kunde modtage mig, da han var optaget i vigtige Forretninger, men at han vilde sende Brevene ombord til mig. Han ønskede mig en god Reise og snarlig Gjensyn. Lidt skuffet gik jeg tilbage til Skibet, men endnu uden at fatte Mistanke til ham.

Efter en stormfuld Reise naaede vi London den 24. December 1724.

Blandt Brevene, som blev sendt ombord fra Guvernøren, var der ikke et eneste til mig. Hvad skulde man tro om en Guvernør, som tillod sig en saa nedrig Streg, som at narre en fattig og uerfaren Gut? Men dette var næsten bleven til en Vane for ham; thi han vilde gjøre sig populær, og da han kun havde lidet at give bort, var han desto gavmildere med Løfter.

Sammen med Ralph, som var min uadskillelige Ven, leiede vi et fælles Logi for 3½ Shilling pr. Uge. Først nu erklærede Ralph, at han havde forladt sin Kone og sit Barn og agtede at blive i England. Han var uden Penge og laante af mig for at kunne friste Livet, medens han søgte Beskjæftigelse.

Jeg fandt snart Arbeide hos Palmer, dengang et af de betydeligste Trykkerier i London. Her blev jeg næsten et Aar. Tiltrods for at jeg var meget flittig, brugte Ralph og jeg alle de Penge jeg tjente. Ralph syntes ganske at have glemt baade Kone og Barn og jeg ogsaa Miss Read, som jeg kun sendte et eneste Brev, og dette kun for at meddele hende, at jeg ikke vilde vende tilbage saa snart. Dette var igjen en af mit Livs slemme Trykfeil, som jeg gjerne vilde korrigere, hvis jeg igjen kunde begynde Livet forfra.

Hos Palmer blev jeg beskjæftiget med at sætte Wollastons „Naturlige Religion". Da nogle af hans Argumenter ikke syntes mig tilstrækkelig be-

grundet, skrev jeg en liden metafysisk Afhandling under Titel: „En Dissertation over Frihed og Nødvendighed, Fornøielse og Smerte". Efter dette behandlede Palmer mig med mere Agtelse og saa i mig en begavet ung Mand, endskjønt han fandt de i mit Skrift udtalte Grundsætninger for at være afskyelige. Trykningen af denne Afhandling var ogsaa en Trykfeil i mit Liv; men ifølge denne gjorde jeg endel interessante Bekjendtskaber med fremragende og lærde Mænd.

Jeg maatte omsider tænke paa at spare lidt, og i denne Hensigt byttede jeg mit Arbeidssted med et meget større, nemlig Watts, hvor jeg haabede at kunne tjene mere, og hvor jeg da ogsaa blev Resten af mit Ophold i London. Ved min Tiltrædelse i den nye Stilling arbeidede jeg først som Trykker for at skaffe mig mere Bevægelse, som jeg var vant til fra Amerika, hvor man afvekslende arbeidede som Sætter og Trykker. Jeg var vant til kun at drikke Vand, medens de andre Arbeidere, hvis Tal var omtrent 50, var store Øldrikkere. Jeg bar ofte en stor Satsform i hver Haand op og ned Trappen, medens de andre maatte bruge begge Hænder for at bære en. De var forbauset over dette og af mange andre Exempler, at det amerikanske Vanddyr, som de kaldte mig, var sterkere end Øldrikkerne. Ølgutten fra en nærliggende Restaurant havde nok at gjøre hele

Dagen med at betjene dette ene Hus. Hver Lørdag havde de at betale 4 a 5 Shilling for Øl, en Udgift, jeg var fuldstændig fri for. Paa denne Maade tilbringer disse fattige Djævle hele sit Liv i frivillig Fattigdom og Elendighed.

Efter nogle Ugers Forløb trængte Watt mig som Sætter, og jeg blev flyttet til 2den Etage, hvor jeg omsider fik stor Indflydelse paa mine Kamerater. Da jeg altid var flittig og aldrig gjorde blaa Mandag samt gjennem min Rutine som Sætter vandt jeg ogsaa min Principals Agtelse, saaledes at Tiden gik paa den behageligste Maade.

Paa Trykkeriet sluttede jeg et Venskabsforbund med en ung Mand ved Navn Wygate, hvis Forældre levede i gode økonomiske Omstændigheder og som havde en bedre Opdragelse end almindelig er blandt Bogtrykkere. Han var vel bevandret i Latin og talte perfekt Fransk samt var literært interesseret. Han gjorde mig det Forslag, at vandre hele Europa gjennem med ham, idet vi skulde skaffe os Midler dertil ved fra Tid til anden at arbeide i vort Haandverk. Jeg var nær ved at give mit Tilsagn til Planen, da jeg tilfældigvis traf en Ven, Mr. Denham, hvis Bekjendtskab jeg havde gjort under Overreisen fra Amerika, og hvem jeg meddelte mit Forehavende. Han fraraadede mig dette og mente, at jeg hellere skulde reise tilbage til Filadelfia, hvad han selv snart

skulde gjøre med en stor Mængde Varer for at aabne en Forretning. Han tilbød mig Plads som Medhjælper og vilde undervise mig i Bogholderi. Hans Forslag tiltalte mig, thi jeg var bleven noksaa kjed af London og tænkte ofte paa de lykkelige Dage, som jeg havde tilbragt i Pennsylvanien. Skjønt Indtægterne var mindre end de, jeg havde som Sætter, modtog jeg strax den tilbudte Stilling, da denne jo bød paa større Fremtidsmuligheder.

Saa tog jeg altsaa — som jeg mente for altid — Farvel med Trykkerkunsten. Jeg var nu daglig beskjæftiget hos Denham, idet jeg gik fra Forretning til Forretning med ham for at indkjøbe Varer, sørge for deres Pakning og Indskibning o. s. v.

Saadan tilbragte jeg ca. 18 Maaneder i London. Skjønt jeg havde arbeidet ivrig og kun brugt lidt til Theaterbesøg og Bøger, var jeg dog noksaa fattig paa Grund af Udlæggene for min Ven Ralph, der beløb sig til omtrent 27 Pund.

Den 23. Juli 1726 gik vi tilsøs fra Gravesend og landede i Filadelfia den 11. Otober.

Keith var nu ikke længer Guvernør. Han havde maattet vige for en anden. Jeg mødte ham paa Gaden, men han gik forbi mig uden at sige et Ord, tilsyneladende noksaa skamfuld. Jeg vilde ikke have været mindre skamfuld om jeg havde mødt Miss Read. Efterat hun havde modtaget mit Brev, havde

hendes Forældre tilraadet hende at opgive mig og tage en anden.

I mit Fravær havde Keimer leiet et større Hus, indrettet Butik, som var vel forsynet med Papir og andre Artikler, samt faaet nye Typer og engageret flere nye Folk, af hvilken dog ingen var brugbare. Denham leiede et Lokale i Waterstreet, hvor vi indrettede Butik. Jeg gik med Liv og Lyst til min nye Gjerning og blev snart meget rutineret i Handelsforretninger. Vi boede og spiste sammen og han behandlede mig som sin Søn og jeg elskede og agtede ham som om det var min Fader. Men denne Lykke skulde ikke vare længe.

I Februar 1727, da jeg netop havde fyldt mit 22. Aar, blev vi begge syge. Jeg havde et saa voldsomt Hold, at jeg troede min sidste Time var kommet. Denham døde efter længere Tids Sygdom, og som Tegn paa sit Venskab testamenterte han mig et lidet Legat. Saa blev jeg atter kastet ud i den vide Verden.

Tilfældigvis var min Svoger Holmes netop i Filadelfia, og han tilraadede mig at gaa tilbage til mit Haandverk. Keimer bød mig en meget betydelig Gage, hvis jeg vilde overtage Ledelsen af hans Trykkeri, saa at han selv kunde ofre sig helt for sin Butik.

Hans Kone og Slegtninger i London havde svært lidet godt at sige om ham, og jeg var i stor Uvished om jeg burde indlade mig i nogen videre Forbindelse

A
COLLECTION
OF ALL THE
LAWS
Of the PROVINCE of
PENNSYLVANIA:
NOW IN FORCE.

Publiſhed by Order of ASSEMBLY

PHILADELPHIA:
Printed and Sold by B. FRANKLIN.
M,DCC,XLII.

Trykprøve fra Franklins Trykkeri.

med ham. Men da jeg ikke kunde erholde Post hos nogen Kjøbmand, modtog jeg Tilbudet.

Det varede imidlertid ikke længe før jeg forstod, at Keimer, naar han tilbød mig en saa stor Løn, kun havde til Hensigt at bruge mig til at oplære hans raa og uvidende Arbeidere og Lærlinge, og saasnart disse var lidt dresseret, da at hjælpe sig med disse. Ikke desto mindre holdt jeg mit Løfte. Jeg fik Orden i hans Officin, hvad der trængtes i høi Grad, og hans Folk blev omsider brugbare Arbeidere.

Mine Forbindelser med erfarne og videnskabelig dannede Personer blev stedse flere. Keimer behandlede mig med stor Høflighed og tilsyneladende med Agtelse, og jeg havde ikke Grund til at beklage mig over noget, hvis ikke Gjælden til Vernon havde plaget mig. Han var imidlertid saa hensynsfuld ikke at minde mig derom.

Vort Trykkeri manglede ofte det nødvendige Antal Typer; men det var dengang ikke noget Skriftstøberi i Amerika. Jeg havde vistnok seet denne Haandtering i London, men ikke viet denne nogen større Opmerksomhed. Desuagtet forsøgte jeg at gjøre en Støbeform. Jeg brugte vore Typer som Patricer, gjorde Matricer deraf og støbte saa Typer, som paa temmelig tilfredsstillende Maade supplerede vort manglende Typemateriel. Ligeledes graverede jeg forskjellige Ornamenter, lavede Sværte,

gav Butiken et bedre Udseende; kort sagt, jeg var i enhver Henseende Forretningens Faktotum.

Men hvor nyttig jeg end gjorde mig, saa indsaa jeg dog, at mine Tjenester hver Dag blev af mindre Betydning, efterhvert som de andre Arbeidere blev mere øvede. Da Keimer betalte mig min 2den Kvartalsgage, lod han mig forstaa, at han syntes det var alt formeget, og haabede, at jeg vilde eftergive ham noget. Han begyndte at blive mindre høflig, og Tonen blev som min Herres. Hyppig fandt han noget at udsætte, var vanskelig at tilfredsstille, og det saa ut til at han vilde lade det komme til et Brud med mig.

Jeg lod som om jeg ikke merkede noget og bar alt med Taalmodighed. En ubetydelig Hændelse blev imidlertid Aarsagen til at Forholdet opløstes. Jeg hørte en Dag Larm udenfor og saa ud af Vinduet for at erfare hvad der var paafærde. Keimer var paa Gaden, og da han saa mig, raabte han høit og vred til mig, at jeg skulde passe mit Arbeide. Han tilføiede ogsaa nogle Bebreidelser, som ærgrede mig saa meget mere, som de blev tilraabt mig fra Gaden, saa de kunde høres af Naboerne, som ligeledes var bleven lokket til Vinduerne af Støien og saaledes blev Vidner til den Behandling, som vederfaredes mig. Umiddelbart derpaa kom han op paa Trykkeriet, hvor han fortsatte sine Fornærmelser. Vor Strid blev gjensidig heftig og Enden blev, at han opsagde

mig fra min Plads. Han beklagede kun, at han var nødt til at beholde mig endnu de tre Maaneder, som Kontrakten hjemlede mig. Jeg meddelte ham imidlertid, at hans Beklagelse var ganske overflødig, da jeg ønskede at gaa paa staaende Fod. Med disse Ord tog jeg min Hat og gik.

En af mine Medarbeidere hos Keimer ved Navn Meredith, kom om Aftenen til mig for at tale om det passerede, og da han havde stor Agtelse for mig, var han bedrøvet over at jeg forlod Trykkeriet, medens han maatte forblive der. Jeg havde isinde at vende tilbage til min Fødeby, men han forsøgte at overtale mig til at blive i Filadelfia, og fortalte, at Keimers Forretning var i en saa elendig Forfatning og saa sterkt forgjældet, at hans Kreditorer allerede begyndte at røre paa sig, og at han inden kort Tid maatte gaa fallit, hvoraf han mente jeg kunde høste Fordel. Da jeg foreholdt ham min Mangel paa Kapital, meddelte han mig, at hans Fader havde en meget høi Mening om mig, og at han sikkert vilde laane mig de nødvendige Midler til at etablere et Trykkeri, hvis jeg vilde gaa i Kompagni med ham. „Deres Kundskaber", tilføiede han, „opveier min Kapital, og vi deler Udbyttet ligt." Forslaget var ikke at foragte, og jeg slog til. Hans Fader, der netop var i Byen, gav ogsaa sit Bifald til Planen.

Jeg gav ham en Fortegnelse over de Ting, som

vi trængte fra London, og Bestillingen blev strax gjort. Vi kom overens om at holde Sagen hemmelig indtil Materialernes Ankomst fra London, medens jeg skulde forsøge at erholde Arbeide i et andet Trykkeri. Jeg fik imidlertid intet, og blev saaledes gaaende ledig. Lidt senere fik Keimer Udsigt til at kunne trykke et Parti Papirpenge for New-Jersey, hvortil han trængte nye Typer og Kobberplader, som han kun kunde faa lavet hos mig. Da han frygtede, at hans Konkurrent Bradford vilde faa Bestillingen, naar han ansatte mig, saa sendte han mig en meget høflig Indbydelse om at komme tilbage til ham. Meredith raadede mig ogsaa hertil, særlig fordi han under min Ledelse havde Anledning til at uddanne sig videre, og jeg gik med paa det. Fra denne Tid levede jeg i et bedre Forhold med Keimer.

Han fik virkelig Bestillingen fra New-Jersey, og for at kunne udføre den, byggede jeg en Kobbertrykpresse, den første i Landet. Jeg graverede forskjellige Ornamenter og Vignetter i Kobber, og vi begav os begge til Burlington, hvor jeg udførte det Hele til almindelig Tilfredshed og skaffede derved Keimer en Sum Penge, saaledes at han endnu en Tid kunde holde Hovedet over Vandet.

I Burlington gjorde jeg Bekjendtskab med Provinsens fornemste Personer, da flere af disse af den lovgivende Forsamling var beordret til at være til-

stede for at kontrollere Trykningen af Pengesedlerne. De var afvekslende hos os, og i Almindelighed havde Kommissionæren en eller anden Bekjendt med for at holde sig med Selskab. Da jeg var mere belæst end Keimer, likte de bedre at underholde sig med mig end med ham, og han blev ofte helt tilsidesat. De tog mig ofte med hjem, indførte mig hos sine Venner og behandlede mig med den største Opmerksomhed.

Vi blev her næsten 3 Maaneder, og ved min Afreise kunde jeg tælle som mine Venner Dommeren Allen, Provinsens Sekretær Samuel Caustic, Isaac Pearson, Joseph Cooper, flere Medlemmer af Familien Smith, som alle var Medlemmer af den lovgivende Forsamling. Generalinspektør Isaac Decow, en gammel og skarpsindig Mand, fortalte mig, at hans første Beskjæftigelse som Barn var at bringe Lere til Folkene paa Teglverket. Først i fremskreden Alder havde han lært at skrive. Senere havde han været Medhjælper hos en Opmaalingsingeniør, som havde lært ham dette Arbeide, og endelig var det lykkes ham ved Flid og Sparsomhed at erhverve sig en anseelig Formue. En Dag, da han talte om Keimer, sagde han til mig: „Jeg tror, at De snart vil distancere denne Mand og ved en egen Forretning i Filadelfia erhverve en Formue. Han kjendte ikke det ringeste til, hvad jeg havde isinde. Disse nye Venner blev mig til stor Nytte i Fremtiden.

Ikke længe efterat jeg var vendt tilbage fra Burlington, ankom vort Trykkeri fra London. Jeg gjorde op mit Mellemvær med Keimer og flyttede fra ham endnu før han havde Anelſe om vort Foretagende.

Neppe havde vi udpakket vore Typer og opſtillet vor Preſſe, før en af mine Bekjendte, Georg Houſe, bragte en Landmand til os, ſom paa Gaden havde ſpurgt ham efter en Bogtrykker. Vor Kapital var ved Anſkaffelſen af de mangehaande Gjenſtande, ſom var nødvendig, gaaet med, ſaa de fem Shilling vi modtog ſom den førſte Fortjeneſte af vor Forretning, bragte mig ſtørre Glæde end nogen anden Sum, ſom jeg ſenere har modtaget.

* * *

Jeg har glemt at nævne, at jeg den ſidſte Høſt havde ſtiftet en Klub, beſtaaende af dannede Perſoner blandt mine Bekjendte. Klubben fik Navnet „Junto" og Henſigten var at øge vore Kundſkaber. Møderne blev holdt hver Fredag. De af mig foreſlaaede Regler forpligtede hvert Medlem til afvekslende at foredrage et eller flere Spørgsmaal vedrørende Moral, Politik eller Filoſofi, og hver tredie Maaned at oplæſe en ſelvforfattet Afhandling over et ſelvvalgt Emne. Vore Debatter fandt Sted under en ſelvvalgt Præſident, og havde kun til Henſigt at ſtræbe efter Sandhed. Fornøielſen over at disputere

Numb. XL.

THE Pennsylvania GAZETTE.

Containing the freshest Advices Foreign and Domestick.

From Thursday, September 25. to Thursday, October 2. 1729.

THE Pennsylvania Gazette *being now to be carry'd on by other Hands, the Reader may expect some Account of the Method we design to proceed in.*

Upon a View of Chambers's *great Dictionaries, from whence were taken the Materials of the* Universal Instructor in all Arts and Sciences, *which usually made the First Part of this Paper, we find that besides their containing many Things abstruse or insignificant to us, it will probably be fifty Years before the Whole can be gone thro' in this Manner of Publication. There are likewise in those Books continual References from Things under one Letter of the Alphabet to those under another, which relate to the same Subject, and are necessary to explain and compleat it; these taken in their Turn may perhaps be Ten Years distant; and since it is likely that they who desire to acquaint themselves with any particular Art or Science, would gladly have the whole before them in a much less Time, we believe our Readers will not think such a Method of communicating Knowledge to be a proper One.*

However, tho' we do not intend to continue the Publication of those Dictionaries in a regular Alphabetical Method, as has hitherto been done; yet as several Things exhibited from them in the Course of these Papers, have been entertaining to such of the Curious, who never had and cannot have the Advantage of good Libraries; and as there are many Things still behind, which being in this Manner made generally known, may perhaps become of considerable Use, by giving such Hints to the excellent natural Genius's of our Country, as may contribute either to the Improvement of our present Manufactures, or towards the Invention of new Ones; we propose from Time to Time to communicate such particular Parts as appear to be of the most general Consequence.

As to the Religious Courtship, *Part of which has been retal'd to the Publick in these Papers, the Reader may be inform'd, that the whole Book will probably in a little Time be printed and bound up by it self; and those who approve of it, will doubtless be better pleas'd to have it entire, than in this broken interrupted Manner.*

There are many who have long desired to see a good News-Paper in Pennsylvania, *and we hope those Gentlemen who are able, will contribute towards the making This such. We ask Assistance, because we are fully sensible, that to publish a good News-Paper is not so easy an Undertaking as many People imagine it to be. The Author of a* Gazette *(in the Opinion of the Learned) ought to be qualified with an extensive Acquaintance with Languages, a great Easiness and Command of Writing and Relating Things cleanly and intelligibly, and in few Words; he should be able to speak of War both by Land and Sea; be well acquainted with Geography, with the History of the Time, with the several Interests of Princes and States, the Secrets of Courts, and the Manners and Customs of all Nations. Men thus accomplish'd are very rare in this remote Part of the World; and it would be well if the Writer of these Papers could make up among his Friends what is wanting in himself.*

Upon the Whole, we may assure the Publick, that as far as the Encouragement we meet with will enable us, no Care and Pains shall be omitted, that may make the Pennsylvania Gazette *as agreeable and useful an Entertainment as the Nature of the Thing will allow.*

The Following is the last Message sent by his Excellency Governour *Burnet*, to the House of Representatives in *Boston*.

Gentlemen of the House of Representatives,

IT is not with so vain a Hope as to convince you, that I take the Trouble to answer your Messages, but, if possible, to open the Eyes of the deluded People whom you represent, and whom you are at so much Pains to keep in Ignorance of the true State of their Affairs. I need not go further for an undeniable Proof of this Endeavour to blind them, than your ordering the Letter of Messieurs *Wilks* and *Belcher* of the 7th of *June* last to your Speaker to be published This Letter is said (in *Page* 1. of your Votes) *to inclose a Copy of the Report of the Lords of the Committee of His Majesty's Privy Council, with his Majesty's Approbation and Order thereon in Council*. Yet these Gentlemen had at the same time the unparallell'd Presumption to write to the Speaker in this Manner; *You'll observe by the Conclusion, what is proposed to be the Consequence of your not complying with His Majesty's Instruction, viz. the whole Matter to be laid*

Sterkt formindsket Side af Franklins Avis

No. I.

Philadelphische Zeitung.

SAMBSTAG, den 6 Mey. 1732.

An alle teutsche Einwohner der Provintz Pennsylvanien.

NACHDEM ich von verschiedenen teutschen Einwohnern dieses Landes bin ersuchet worden, eine teutsche Zeitung ausgehen zu lassen, und ihnen darinnen das vornehmste und merckwürdigste neues, so hier und in Europa vorfallen möchte, zu communiciren; doch aber hierzu viele mühe, grosse correspondentz und auch Unkosten erfordert werden; Als habe mich entschlossen, denen teutschen zu lieb gegenwärtiges Specimen davon heraus zu geben, und ihnen dabey die Conditiones welche nothwendig zu der continuation derselben erfordert werden, bekent zu machen.

1. Erstlich, müsten zum wenigsten, um die unkosten die darauf lauffen, gut zu machen, 300 stücks können gedruckt und debitiret werden, und müste in jeder Township dazu ein mann ausgemachet werden, welcher mir wissen liesse, wie viel Zeitungen jedes mahl an ihn müsten gesandt werden, und der sie dan weiter seinen jeglichen zustellen und die bezahlung davor einfordern müste.

Vor jede Zeitung muss jährlich 10 Shillinge erleget, und davon alle quartal 2 sh. 6 d. bezahlet werden.

Dagegen verspreche ich auf meiner seite, durch gute Correspondentz die ich in Holland und England habe allezeit das merkwürdigste und neueste so in Europa und auch hier passiret, alle woche einmahl, nemlich Sonnabends in gegenwärtiger form einer Zeitung, nebst denen schiffen so hier abgehen und ankommen, und auch das steigen oder fallen des Preisses der Güter, und was sonst zu wissen dienlich bekandt zu machen.

Advertissemente oder Bekant machungen, welche man an mich schicken möchte, sollen das erste mahl vor 3 shill. 3 mahl aber vor 5 shil: hinein gesetzet werden.

Und weil ich nützlich erachte die gantze beschreibung der aufrichtung dieser provintz, mit allen derselben privilegien, rechten und gesetzen, bey ermangelung genugsamer Neuigkeiten, darinen bekandt zu machen; solte nicht undienlich seyn, dass ein jeder, zumahl wer kinder hat, diese Zeitungen wohl bewahre, und am ende des jahres an einander heffte; zumahl da solche dann gleichsam als eine Chronica dienen können, die vorigen Geschichte daraus zu ersehen, und die folgende desto besser zu verstehen.

Auch wird anbey zu bedencken gegeben, ob es nicht rahtsam wäre, in jeder grossen Township einen reitenden Boten zu bestellen, welcher alle woche einmahl nach der stadt reiten und was ein jeder da zu bestellen hat, mit nehmen könne

So bald nun die obgemeldte anzahl der Unterschreiber vorhanden, welche so bald als möglich ersuche in Philadelphia

Formindsket Side af Franklins tyske Tidsskrift

eller Ærgjerrigheden over en vunden Seir i Diskussionen havde ingen Andel i den. Denne Klub bestod i næsten 40 Aar, og den var den bedste Skole for Politik og Filosofi, som dengang existerede i Provinsen.

Jeg har berørt denne Omstændighed her, fordi den var et af de Midler, som i ikke uvæsentlig Grad bidrog til min Forretnings Fremgang; thi hvert Medlem gjorde sig Umage for at skaffe os Arbeide. Et af dem forskaffede os Trykningen af Kvækernes Historie, et Verk paa 40 Ark i Folioformat. Da Trykningsprisen var meget lav, maatte jeg daglig sætte et Ark, og Klokken blev ofte baade 11 og mere, før jeg blev færdig med mit Dagsverk. Da min satte Form en Aften faldt „i Fisk", gik jeg ikke tilsengs før jeg havde lagt af og sat to hele Foliosider paany.

Denne utrættelige Flid, som ikke undgik vore Naboer, skaffede os snart Ry og Kredit. Blandt andet kom det mig for Øre, at vort nye Trykkeri havde været Gjenstand for Omtale i Kjøbmændenes Klub, hvor man var af den Mening, at vort Forehavende vilde mislykkes, da der allerede var to Trykkerier i Byen. En af Medlemmerne, Dr. Baird, var af den modsatte Mening. „Franklins Flid", sagde han, „er større end jeg nogensinde har seet hos noget Menneske. Naar jeg kommer hjem om Natten fra Klubben, ser jeg ham endnu ved Arbeidet, og saaledes er

det ogsaa om Morgenen, naar hans Naboer endnu ligger i Sengen." Dette gjorde Indtryk paa Selskabet, og kort derefter kom et Medlem til mig for at tilbyde mig Skrivematerialer. Vi ønskede dog dengang endnu ikke at oprette nogen Butik.

Naar jeg fortæller saa meget om min Flid, saa gjør jeg ikke dette for at høste Ros, men i den Hensigt, at de af mine Efterkommere, som læser disse mit Livs Tildragelser, skal lære at forstaa, hvilken gunstig Indflydelse denne Dyd har havt paa mine Anliggender.

En Dag kom en af mine tidligere Kolleger fra Keimer, Webb, til mig for at tilbyde mig sin Tjeneste. Vi kunde for Øieblikket ikke beskjæftige ham, men jeg var saa uforsigtig at meddele ham, at jeg havde til Hensigt i den nærmeste Fremtid at starte en Avis, hvor jeg da kunde trænge ham. Jeg meddelte ham ogsaa, at mit Haab om et godt Resultat grundede sig paa, at den eneste Avis, som da fandtes i Filadelfia, og som blev trykt hos Bradford, var en elendig redigeret Lap uden Spor af Interesse, men desuagtet fordelagtig. Webb forraadte min Plan til Keimer, og han undlod ikke at komme mig i Forkjøbet. Han udsendte strax et Prospekt til en ny Avis, som han agtede at udgive sammen med Webb.

Jeg blev i høieste Grad opbragt over denne Behandling, og skrev, i den Hensigt at modarbeide ham,

nogle humoristiske Artikler i Bradfords Avis for at latterliggjøre hans Foretagende. Efterat Keimer havde holdt paa med sit Blad i 9 Maaneder, og i denne Tid ikke havde faaet mere end 90 Abonnenter, tilbød han mig det for en Bagatel. Da jeg allerede i længere Tid havde forudseet dette, saa betænkte jeg mig ikke længe paa at gaa med herpaa. Dette Foretagende blev meget fordelagtig for mig.

* * *

Jeg merker, at jeg fornemmelig taler i første Person, endskjønt min Forbindelse med Meredith fremdeles bestod. Men det kommer vistnok deraf, at hele Forretningen hvilede paa mine Skuldre alene; Meredith var ikke Sætter, kun Trykker, og dertil en slet Trykker, desuden var han drikfældig. Mine Venner var bekymret for mig for denne Forbindelse.

Det første Nummer af vor Avis frembragte, hvad Udstyret angaar, ingen anden Virkning end enhver anden Provinsavis. Men nogle Bemerkninger af mig om den dengang verserende Strid mellem Guvernøren og Massachusetts lovgivende Forsamling, skrevet i den mig egne Art, forekom nogle Læsere mere end middelmaadig og foranledigede, at man omtalte Bladet og dets Forlæggere, og vort Abonnentantal voxede stadig. Dette var de første Frugter af at jeg havde lært mig at fæste mine Ideer paa Papiret.

Bekjendtgjørelser, Love og andre offentlige Tryksager blev udført hos Bradford. Engang blev en Adresse fra den lovgivende Forsamling til Guvernøren trykt saa daarlig og var saa fuld af Feil, at den maatte omtrykkes. Vi udførte dette meget nøiagtig og omhyggelig og sendte ogsaa hvert af Medlemmerne et Exemplar. Disse saa Forskjellen, og dette øgede vore Venners Indflydelse i den lovgivende Forsamling saaledes, at vi for det følgende Aar blev overdraget dens Tryksager.

Ved denne Tid var det, at Vernon mindede mig om min Gjæld, dog uden at kræve mig for Betalingen. Jeg skrev et høflig Brev til ham og bad om endnu lidt Taalmodighed, hvilket han ogsaa indvilgede. Saasnart jeg var istand dertil, betalte jeg ham med megen Tak Kapital og Renter tilbage, saaledes at denne mit Livs Vildfarelse paa en Maade blev sonet.

Men nu kom en anden Vanskelighed, som jeg ikke i ringeste Maade havde tænkt paa. Min Kompagnons Fader, som efter vor Overenskomst skulde bestride alle Udgifter ved Trykkeriets Oprettelse, havde hidtil kun betalt 100 Pund. Vi skyldte endnu 100 Pund, og Agenten sagsøgte os. Vel kunde vi ved at skaffe Kaution hindre videre Skridt, men med den bedrøvelige Udsigt, at naar Terminen kom og vi ikke kunde betale, saa vilde Sagen blive paadømt og

vore smukke Forhaabninger derved blive ødelagt og vi selv helt ruineret.

I denne Nød kom to sande Venner til mig, hvis ædelmodige Handling jeg ei har glemt, og, saalænge jeg kan huske noget, aldrig vil glemme. De kom hver for sig uden at vide noget af den andens Hensigt, og uden at jeg havde anmodet derom. Hver bød mig saa mange Penge som jeg trængte forat bringe Forretningen over paa mine Hænder, hvis dette lod sig gjøre, da de ikke gjerne saa mig i Selskab med Meredith, da denne ofte viste sig drukken paa Gaden og spillede høit i Ølhusene. Disse Venner var William Coleman og Robert Grace. Jeg sagde dem, at jeg ikke kunde foreslaa nogen Skilsmisse, saalænge der var nogen Sandsynlighed for at Merediths vilde opfylde deres Andel af Overenskomsten. Skulde de derimod ikke være istand hertil og vort Selskab som Følge deraf maatte opløses, saa vilde jeg som fuldstændig fritstaaende modtage det ædelmodige Tilbud.

En Tid blev alt ved det gamle. Men en Dag sagde jeg til min Kompagnon: „Maaske er Deres Fader utilfreds med, at De blot har en Del i Forretningen og ikke er villig til at gjøre for to, hvad han kunde gjøre for Dem alene. Sig mig det kun ligefrem, saa vil jeg overlade Dem det hele og se til, hvorledes jeg kan hjælpe mig videre." „Nei", sagde han, „min Fader er skuffet i sine Forventninger; han er ikke

istand til at betale, og jeg ønsker ikke at bringe ham i videre Vanskeligheder. Jeg ser, at jeg ikke duer til at være Bogtrykker. Jeg er født som Farmer og ønsker at gaa tilbage til Landet. Hvis De vil paatage Dem Forretningens Gjæld, betale min Fader de udlagte 100 Pund samt give mig en ny Sadel, saa vil jeg give Afkald paa min Andel og overdrage Dem det hele."

Jeg modtog hans Forslag uden Nølen, bragte det til Papiret og det blev strax undertegnet og beseglet.

Saasnart jeg havde løsrevet mig fra Meredith, henvendte jeg mig til mine to Venner, men da jeg ikke vilde give nogen af dem Fortrinet, modtog jeg af hver en Halvpart af hvad jeg trængte. Jeg betalte derefter Selskabets Gjæld og fortsatte Forretningen for egen Regning, efterat jeg først offentlig havde bekjendtgjort Selskabets Opløsning. Dette var Aaret 1730.

Ved denne Tid forlangte Folket en ny Udgave af Papirpengene, da det forhaandenværende Kvantum, som kun beløb sig til 15,000 Pund, var forbrugt. Den mere velstaaende Befolkning var mod alslags Papirpenge af Frygt for Værditab, og modsatte sig denne Forholdsregel af alle Kræfter.

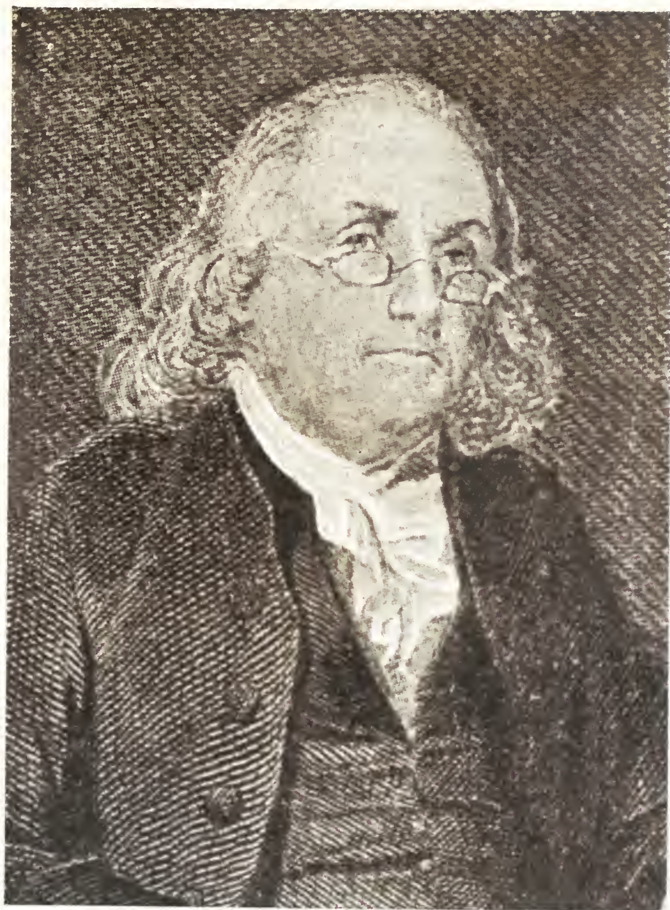
Vi havde gjort denne Sag til Gjenstand for Omtale i vor „Junto", hvor jeg erklærede mig for en ny Udgave af Papirpenge, da jeg var af den Over=

bevisning, at den første Udgave af 1723 havde bidraget meget til Befordring af Handel og Industri, til Øgningen af Befolkningen o. s. v.

Vore Debatter om dette Spørgsmaal satte mig saa grundig ind i Sagen, at jeg skrev et anonymt Flyveskrift, som havde Titelen: „Undersøgelser om Papirpengenes Natur og Nødvendighed". Dette blev meget vel modtaget af den jevnere Befolkningsklasse, men ikke af de velstaaende, da mit Skrift kun øgede Ønsket om en ny Udgave af Papirpenge. Flertallet af den lovgivende Forsamling var imidlertid for Sagen og den gik igjennem. Da mine Venner mente, at jeg derved havde gjort Landet en Tjeneste, sørgede de for at jeg fik Trykningen af Papirpengene, som blev en ganske lønnende Affære og kom vel med.

Tid og Erfaring stadfæstede min Opfatning om Papirpengenes Nytte, og der var senere ikke nogen egentlig Modstand mod dem. Men jeg har den Overbevisning, at der gives Grænser, over hvilke man ikke kan gaa uden at volde stor Skade.

Snart efter skaffede min Velynder Hamilton mig Trykningen af Papirpengene for New-Castle, ogsaa et lønsomt Arbeide, ialfald efter mine daværende Begreber, idet Folk med ringe Formue ogsaa anser smaa Ting for store. For mig var dette virkelig stort, idet dette opmuntrede mig meget. Dette forskaffede mig ogsaa Trykningen af Forhandlingerne, Lovene

Benj. Franklin

o. s. v. for dette store Distrikt, som jeg beholdt saa-
længe jeg drev min Forretning.

Nu aabnede jeg ogsaa en liden Bog- og Papir-
handel og begyndte efterhvert at betale den Gjæld,
som jeg havde været nødt til at gjøre. For at sikre
mig Kredit og Navn som ærlig Forretningsmand
sørgede jeg for ikke alene i Virkelighed at være flittig
og sparsommelig, men ogsaa at undgaa ethvert Skin
af det modsatte. Jeg var altid tarvelig klædt og holdt
mig borte fra alle offentlige Fornøielser. For at vise,
at jeg ikke hævede mig over min Stand, kjørte jeg
engang imellem det Papir, jeg kjøbte, hjem paa en
Trillebør.

Derved opnaaede jeg Ry for at være en flittig ung
Mand og en punktlig Betaler. Kjøbmændene, som
indførte Skrivematerialer fra Europa, søgte mig til
Kunde, andre tilbød sig at levere mig Bøger, og min
lille Forretning havde den bedste Fremgang.

Keimers Forretning gik mere og mere tilbage, og
han maatte omsider sælge for at kunne tilfredsstille
sine Kreditorer. En af hans Folk, David Harry, som
jeg havde oplært medens jeg var hos Keimer, kjøbte
hans Trykkeri. Jeg var til en Begyndelse lidt bange
for i ham at have faaet en dygtig Konkurrent og
foreslog ham at gaa i Kompagniskab med mig, hvil-
ket han dog, til mit Held, afviste med Foragt. Han
var en overordentlig stolt Person, men førte et ud-

svævende Liv og var sjelden at træffe i sin Forretning. Han stiftede Gjæld, og forsømte Forretningen i den Grad at han inden kort Tid ikke havde noget mere at gjøre i dette Land, men fulgte Keimer, som var udvandret til Barbados. Her ansatte Lærlingen sin forrige Mester som Arbeider. Men de laa bestandig i Strid med hverandre. Harry kom atter i Gjæld og maatte tilslut sælge Forretningen.

Jeg havde nu, foruden Bradford, ingen Konkurrent længer i Filadelfia. Men Bradford brød sig ikke meget om Forretningen, da han levede i gode økonomiske Omstændigheder. Han havde desuden en Fordel forud for mig, idet han var ansat som Postmester, hvorfor Publikum troede, at han af denne Grund havde lettere for at skaffe sig Nyheder for sin Avis. Man holdt hans Avis for at være mere udbredt og derfor bedre skikket for Avertering, hvad der var til stor Fordel for ham, men til megen Skade for mig. Som Postmester forsøgte han at forhindre mig fra at faa Nyheder med Posten, men jeg bestak Postførerne. Denne Bradfords skammelige Adfærd ærgrede mig meget, men jeg vogtede mig vel for at gjøre Gjengjæld, da jeg senere efterfulgte ham i Embedet som Postmester.

Som Nabo og gammel Bekjendt havde jeg stedse vedligeholdt en venskabelig Forbindelse med Miss Read. Hendes Forældre indbød mig ofte, spurgte

mig om Raad, og jeg havde derved Anledning til at gjøre dem Tjenester. Deres Datters ulykkelige Stilling gik mig meget nær. Hendes Mand havde nemlig forladt hende og var efter Sigende gift med en anden i England. Der gik ogsaa Rygter om at han var død. Jeg betragtede min Ubestandighed, at jeg under mit Ophold i London havde glemt hende, som Hovedaarsag til hendes Ulykke.

Vor gjensidige Tilbøielighed opflammet paany; men der var mange Vanskeligheder iveien for vor Forbindelse, da ingen sikre Efterretninger fandtes om hendes Mands Død. Ikke desto mindre vovede vi at forene os og giftede os den 1. Sept. 1730. Hun viste sig at blive en trofast og prøvet Ledsagerinde og bidrog meget til min Butikforretnings Fremgang. Alle vore Foretagender lykkedes vel, og det var vor gjensidige Bestræbelse at gjøre hverandre lykkelige. Saaledes rettede jeg saa godt det lod sig gjøre denne min store Ungdomsfeil.

Vor Klub var i hin Tid hos Mr. Grace, som havde overladt os et Værelse til Møderne. Et Medlem gjorde en Dag den Bemerkning, at da vi ofte under Debatterne trængte vore Bøger, burde disse anbringes der, saaledes at vore Privatbiblotheker blev til Fællesbibliothek, hvorved man vilde have den gjensidige Fordel at samtlige Medlemmer kunde benytte Bøgerne. Dette Forslag vandt Bifald, og vi

fik samlet saadanne Bøger, som vi mente var skikket dertil og som vi kunde undvære, og opstillede disse i vort Klubværelse. Der kom dog ikke saa mange sammen, som vi havde ventet, og omend vi havde adskillig Nytte af dette, saa blev den dog efter et Aars Tid opløst, og enhver fik sine Bøger tilbage.

Ved denne Tid var det, at jeg kom paa den Ide, ved offentlig Subskription at oprette et almindeligt Laanebibliothek. Jeg opsatte Betingelserne, lod disse bringe i ordentlig Form af en Sagfører, og mit Projekt kom, som det vil vise sig, med Held til Gjennemførelse. Dette blev Moderen til alle Nordamerikas Laanebibliotheks-Selskaber, som nu er saa talrige og i stor Udvikling. Disse Bibliotheker har hævet Amerikanernes almindelige Konversationstone og gjort Haandverkere og Bønder ligesaa intelligente som andre Landes dannede Folk.

Dette Bibliothek gav mig Midler ihænde til at uddanne mig videre, idet jeg hver Dag benyttet 1 a 2 Timer til Læsning og saaledes nogenlunde erstattede den lærde Opdragelse, som min Fader engang havde til Hensigt at give mig. At læse var den eneste Fornøielse, som jeg tillod mig.

Min Fader havde blandt de Lærdomme, som han gav mig i Guttealderen, hyppig nævnt Salomonis Ord: „Ser du en Mand, ærlig, redelig og dygtig i sit Kald, saa skal han staa for Kongen; han skal ikke

staa for almindelige Mennesker." Som Følge herav betragtede jeg Flid som et Middel til at komme til Velstand og Udmerkelse, hvilket ansporede mig meget, skjønt jeg da ikke kunde drømme om, at jeg nogensinde bogstavelig skulde „staa for Kongen", hvad der dog senere har været Tilfælde; thi jeg har staaet for 5 Konger, og har endog havt den Ære at sidde til Taffels med en, nemlig Kongen af Danmark.

Vi har et engelsk Ordsprog som siger: „Den, som vil komme frem, maa raadspørge sig med sin Kone." Jeg var saa lykkelig at have en Hustru, som var ligesaa flittig og nøgtern som jeg selv. Vi nøiede os med den enkleste Kost og spiste af simple Lerskaale og med Tinske. Da jeg en Morgen blev kaldt til Frokost, fandt jeg den serveret i en Porcelænsskaal og med en Sølvske. Min Kone havde kjøbt dette uden mit Vidende og herfor betalt den uhyre Sum af 23 Shilling, hvorfor hun ikke havde anden Undskyldning, end at hun syntes, at hendes Mand ligesaa godt som hans Naboer fortjenede at spise af Porcellæn og med Sølvske.

Ved denne Tid fattede jeg den modige og alvorlige Beslutning at stræbe efter moralsk Fuldkommenhed. Jeg ønskede, at kunne leve uden at begaa nogen Feil; jeg ønskede at kunne overvinde alt, hvortil naturlig Tilbøielighed, Vane eller Selskab kunde foranledige mig. Da jeg vidste eller troede at vide, hvad der var Ret og Uret, saa indsaa jeg ikke, hvor-

for jeg ikke altid kunde gjøre det ene og lade være at gjøre det andet. Jeg saa dog snart, at jeg havde stillet mig en langt vanskeligere Opgave end jeg havde troet. Medens jeg anvendte al Omhu for ikke at begaa den ene Feil, blev jeg hyppig overrasket i at begaa en anden. Jeg kom tilsidst til det Standpunkt, at den blot theoretiske Overbevisning, at det er i vor Interesse at være fuldkommen dydig, ikke er tilstrækkelig til at bevare os for Fald. I denne Hensigt opfandt jeg følgende Methode: Under 13 Navne sammenfattede jeg alt, hvad der dengang syntes mig nødvendig og ønskelig af Dyder, nemlig:

1. Maadehold. Spis ikke til du blir sløv, drik ikke indtil Beruselse.

2. Taushed. Tal kun, hvad der kan være andre eller dig selv til Nytte; udgaa intetsigende Underholdning.

3. Orden. Lad enhver Ting faa sin Plads, og enhver Del af din Forretning sin Tid.

4. Beslutsomhed. Gjennemfør, hvad der maa gjennemføres. Fuldfør ubønhørlig, hvad du paabegynder.

5. Sparsommelighed. Gjør ingen andre Udgifter end de, som kommer dig selv og andre tilgode, d. v. s. vær ikke ødsel med noget.

6. Flid. Tab ingen Tid; vær altid beskjæftiget med noget nyttigt, og befat dig aldrig med noget unyttigt.

7. Oprigtighed. Gjør dig ingen skadelige Illusioner; tænk uskyldig og retfærdig, og naar du taler, saa tal derefter.

8. Retfærdighed. Gjør ingen Fortræd, idet du gjør ham Uret eller undlader de Velgjerninger, som er din Pligt.

9. Selvbeherskelse. Undgaa Extremer; vogt dig for at føle Fornærmelser saa dybt, som de efter din Formening fortjener.

10. Renslighed. Taal ingen Urenslighed paa dit Legeme, paa dine Klæder eller i din Bolig.

11. Sindsro. Vær ikke urolig over Smaatterier eller almindelige og uundgaaelige Ulykkestilfælder.

12. Kyskhed. Øv sjelden kjønslig Omgang og kun for Helbredens eller Efterkommernes Skyld, aldrig til Skade for din eller andres Sjælefred eller dit gode Rygte.

13. Ydmyghed. Tag Jesus og Sokrates til Forbillede.

Skjønt det var min Hensigt at tilegne mig alle disse Dyder, saa holdt jeg det dog for raadeligst ikke at forsøge paa at klare alle paa engang, men at rette min Opmerksomhed paa en Dyd ad Gangen, indtil jeg til en vis Grad havde gjort mig til Herre over den. Med de andre fik det indtil videre gaa sin vante Gang. Jeg satte Maadehold i Spidsen for alle andre Dyder, da denne er nødvendig for at holde

Hovedet koldt og klart. Har man erhvervet sig og fæstnet Maadehold, vil det være meget lettere at bevare Taushed o.s.v.

Jeg gjorde mig en liden Bog, hvori hver Dyd anvistes sin egen Side, og noterede saa hver Aften efter nøiagtig Prøve de begaaede Feil med et Kors.

M A A D E H O L D							
Spis ikke til Overmættelse! Drik ikke til du bliver beruset!							
	S	M	Ti	O	To	F	L
Maadehold							
Taushed	+	+		+		+	
Orden	++	+	+		+	+	+
Beslutsomhed			+			+	
Sparsommelighed		+			+		
Flid			+				
Oprigtighed							
Retfærdighed							
Selvbeherskelse							
Renslighed							
Sindsro							
Kyskhed							
Ydmyghed							

Denne min lille Bog havde til Valgsprog disse Linier af Addisons „Cato": „Dette skal være min Ledestjerne. Hvis der er en Magt over os (og det er der; hele Naturen raaber høit derom gjennem alle sine Verker), saa maa han elske Dyden; og det, som han elsker, maa være lykkebringende."

Desuden nogle Linier af Cicero: „O, Filosofi! Du, som indblæser Dyder og uddriver Laster! En eneste Dag, levet paa rette Maade og efter dine Bud, er bedre end et udødeligt Liv i Synd."

Det vil være nyttig for mine Efterkommere at vide, at det — næst Guds Velsignelse — er disse smaa Kunstgreb, som jeg har at takke for den vedvarende Lykke, som jeg har nydt til nu i mit 79. Aar. Maadehold har jeg at takke for min god Helbred; Flid og Nøisomhed takker jeg for den tidlige Erhvervelse af Behagelighed og Velstand samt for alle Kundskaber, som har sat mig istand til at blive en nyttig Borger, og som har skaffet mig en vis Grad af Anseelse blandt de Lærde; Oprigtighed og Retskaffenhed har jeg at takke for mit Lands Tillid til mig og for de Æreshverv, som jeg fik; og den samlede Indflydelse af alle de andre Dyder, selv i den ufuldkomne Stand, som jeg formaaede at tilegne mig disse, den fuldkomne Ro i mit Væsen og hin Belivethed i Underholdningen, saaledes at min Omgang endnu er søgt endog blandt yngre Bekjendte.

I Aaret 1732 offentliggjorde jeg for første Gang min Almanak under Navnet Richard Saunders. Den blev udgivet af mig i 23 Aar og kaldtes i Almindelighed „Den fattige Richards Almanak". Jeg beflittede mig paa at gjøre den saavel almennyttig som underholdende, og Efterspørgselen var saa stor, at den bragte mig en ganske pen Netto; thi jeg solgte hvert Aar ca. 10,000 Expl. Da jeg saa, at den blev læst næsten i hvert Hus i Provinsen, saa syntes jeg der var god Anledning til Udbredelse af gode Lærdomme for det almindelige Folk, som ellers ikke havde Anledning til at kjøbe Bøger. Jeg udfyldte derfor alle passende Mellemrum med korte Ordsprog og væsentlig saadanne, som talte for Flid og Nøisomhed som Middel til at erhverve Velstand og Agtelse.

I Aaret 1733 begyndte jeg at studere Sprog og gjorde mig snart saavidt til Herre over det Franske, at jeg uden Møie kunde læse Verker i dette Sprog. Derefter begyndte jeg med det Italienske. Senere lærte jeg ogsaa Spansk saavidt at jeg ogsaa kunde læse Bøger i dette Sprog.

* * *

Det første offentlige Tillidshverv erholdt jeg i Aaret 1736, da jeg blev valgt til Sekretær i Provinsens lovgivende Forsamling. Valget fandt i dette Aar sted uden Modstand: men da man næste Aar

igjen foreslog mig, saa holdt et nyt Medlem en lang Tale mod mig for at anbefale en anden Kandidat. Men jeg blev gjenvalgt, hvad der, foruden den direkte Fordel, gav mig Anledning til at vedligeholde Medlemmernes Interesse for min Forretning.

Da Oppositionen kom fra en Mand med Formue, Opdragelse og Talenter, som med Tiden kunde skaffe ham Indflydelse, var dette ikke noget behagelig for mig. Det var imidlertid ikke min Hensigt ved noget Kryberi at vinde denne Mands Sympati. Men efter nogen Tid valgte jeg følgende Fremgangsmaade: Da jeg vidste, at han i sit Bibliothek havde en meget sjelden Bog bad jeg ham i en Skrivelse at laane mig denne nogle Dage, hvad han strax gjorde. Han havde aldrig før talt med mig; men da han traf mig næste Gang, talte han meget høflig til mig, og senere blev vi gode Venner. Dette er et Bevis paa, hvormeget nyttigere det er at rydde tilside fiendtlige Stemninger og Handlinger end at tage dem fornærmelig, at besvare og fortsætte disse.

I Aaret 1737 tilbød Oberst Spotswood, dengang Generalpostmester, mig Stillingen som Postmester i Filadelfia. Jeg modtog den beredvillig og fandt, omend Gagen var liden, Stillingen meget fordelagtig især for min Avis, som derved vandt i Udbredelse og Anseelse, saa at den i Tidens Løb gav mig betydelige Indtægter.

Min Forretning gik rask fremover og mine Forhold blev daglig bedre og behageligere. Jeg fik bekræftet den gamle Sandhed, at har man engang erhvervet de første 100 Pund, saa gaar det meget lettere at faa fat i de andre, fordi Pengene selv er af frugtbar Art.

Jeg begyndte nu at beskjæftige mig med offentlige Anliggender, til en Begyndelse dog kun med mindre Ting. Det var Politivæsenet, Brandvæsenet og lignende kommunale Anliggender. Jeg savnede ogsaa to Ting, nemlig et Landsforsvar og en høiere Undervisningsanstalt for Ungdommen. Jeg gjorde derfor i 1743 et Udkast til Oprettelse af et Akademi. Det blev dog foreløbig ikke noget af dette. I det følgende Aar havde jeg derimod bedre Held ved Oprettelse af et filosofisk Selskab.

Med Hensyn til Forsvarssagen offentliggjorde jeg en Brochure: „Enkel Sandhed", hvori jeg stillede Landets Forsvarsløshed i skarp Belysning og paaviste Nødvendigheden af et Forsvar. Skriftet havde en overraskende Virkning, og snart var der en Mængde Mænd under Vaaben. Da Officererne i de Kompagnier, som dannede Filadelfia-Regimentet, traadte sammen, valgte de mig til deres Oberst. Jeg afslog dog denne Ære, da jeg ikke følte mig skikket for dette Hverv. Jeg foreslog nu Igangsættelse af et Lotteri for at faa Midler til Istandbringelse af et Batteri

med Udrustning. Foretagendet lykkedes, og snart var Batteriet istand og forsynet med Kanoner.

Min oprindelige Plan om Oprettelse af et Akademi kom først istand i 1749. Dette blev Begyndelsen til Universitetet i Filadelfia. Jeg har været den ene af dets Kuratorer fra Begyndelsen af, altsaa nu i snart 40 Aar, og havt den store Glæde at se en Mængde unge Mænd gaa ud fra denne Anstalt, som er blevet meget nyttig for Samfundet og en Pryd for Landet.

Da jeg omsider havde gjort mig fri for mine egne Forretninger og erhvervet mig en tilstrækkelig, omend beskeden Formue, haabede jeg for Resten af min Levetid at kunne vie mine Interesser for Naturvidenskab, og fortsatte mine elektriske Forsøg med stor Iver. Men Publikum betragtede mig nu som en forretningsløs Person og tog mig i sin Tjeneste næsten for alle Grene i Civilforvaltningen. Guvernøren udnævnte mig til Medlem af Fredskommissionen, Byen valgte mig til Medlem af Borgerraadet og snart derefter til Borgermester. Borgerskabet valgte mig nu ogsaa til sin Repræsentant i den lovgivende Forsamling. Alle disse mange frivillige Beviser paa offentlig Agtelse var for mig, som var af saa lav Herkomst, noget stort og smigrede min Ærgjerrighed. Stillingen i den lovgivende Forsamling beholdt jeg i 10 Aar, uden at jeg nogensinde havde gjort det allerringeste for at erhverve en Stemme.

I 1751 kom Dr. Thomas Bond paa den Tanke at oprette et Hospital. Men han kom ingen Vei før jeg havde taget Sagen i min Haand og gjennemført den. Jeg udkastet ogsaa en Plan til at brolægge Byens Gader, deres Renholdelse og Belysning.

I 1753 blev jeg udnævnt til Generalpostmester for de engelske Kolonier i Amerika. I denne Anledning maatte jeg samme Aar foretage en Forretningsreise til Ny-England, hvor Universitetet i Cambridge havde skjænket mig Magister-Graden. Yale-College i Connecticut havde allerede tidligere givet mig en lignende Udmerkelse.

Da det i 1754 atter saa ud til Krig med Frankrige, blev jeg som Kommissær for Staten Pennsylvanien sendt til Albanien for at forhandle med Indianerstammerne angaaende Forsvaret af deres og Koloniernes Landomraade. Det var paa denne Reise, at jeg udarbeidede en Plan til en Forening af samtlige Kolonier under en Regjering. Planen blev dog forkastet af den britiske Regjering, tiltrods for at den, efter enkelte Koloniers Mening, syntes at give den engelske Krone altfor megen Magt.

Dog – jeg er ilet forud for min Historie. Krigen med Frankrige havde saaatsige begyndt, og jeg blev som Medlem af den lovgivende Forsamling anmodet om at være behjælpelig med at skaffe Penge. Da England ikke vilde betro Forsvaret af sine Kolonier

til Amerikanerne selv, idet de frygtede at de derigjennem kunde blive sig sin egen Styrke formeget bevist, sendte de to engelske Regimenter til Amerika. Men Penge til Krigsførelsen forlangte de af sine Kolonier. Jeg havde arbeidet flittig for at faa en saadan Lov igjennem, og det lykkedes ogsaa. Men samtidig havde jeg ogsaa formuleret en Lov til Istandbringelse af en frivillig Milits, hvilket ogsaa uden synderlig Vanskelighed lykkedes. Jeg forfattet ogsaa et Flyveskrift i denne Anledning, som efter min Mening udøvede stor Virkning.

Guvernøren opfordrede mig til at sørge for Forsvaret af Landets nordlige Grænser, som blev herjet af Fienden, og jeg paatog mig dette Hverv, endskjønt jeg ikke følte mig særlig skikket dertil. Jeg havde snart 560 Mand under min Kommando, og vi afmarscherede. Min Søn, som i den forrige Krig mod Kanada havde tjent som Officer, var min Adjutant.

Da imidlertid mit Nærvær krævedes i den lovgivende Forsamling, reiste jeg tilbage til Filadelfia. Her fandt jeg, at min Plan om et Landsforsvar havde udmerket Fremgang, idet Tilgangen var ganske stor og almindelig. Da Officererne traadte sammen, valgte de mig til Oberst for Regimentet, hvilket jeg nu modtog. Da jeg første Gang holdt Mønstring over mit Regiment, ledsaget dette mig hjem og saluterede mig med flere Salver foran mit Hus.

Det turde nu være paa sin Plads her at give en Fremstilling af mit øgende Ry som Fysiker. I 1746 under et Besøg i Boston traf jeg en Dr. Spence, som viste mig forskjellige elektriske Experimenter, som overraskede og glædede mig ligemeget, da de angik en for mig helt ny Gjenstand. Da jeg kom hjem til Filadelfia, gjentog jeg disse Experimenter og tilføiede nogle nye. Mit Hus vrimlede i nogen Tid af Folk, som vilde se disse nye Undere. En Afhandling, som jeg skrev om Lynets Identitet med Elektriciteten, blev af Sagkyndige gjort latterlig. Men mine Indlæg i Sagen svulmede op til et helt Kvartbind, som udkom i 5 Oplag og blev oversat til Fransk, Italiensk, Tysk og Latin. Mine Theorier blev i Europa mere og mere anerkjendt som de rigtige. Hvad der hjalp min Bog til en saa hurtig og almindelig Berømthed, var de deri foreslaaede Experimenter at trække Lynet af Skyerne, som under Navnet „Experimenterne af Filadelfia" vakte al Verdens Beundring. Jeg vil her ikke forlænge denne Fortælling med Skildringen af hint Hovedexperiment og den ualmindelige Tilfredsstillelse, som jeg havde dengang jeg lod min Papirdrage stige op i Filadelfia, da dette findes nævnt i Lærebøgerne for Elektricitet.

Franklin experimenterer med Papir-Dragen

Veien til Velstand

Af Benjamin Franklins Pennsylvania-Almanak, kaldet „Den fattige Richard"

De efterfølgende Tankesprog blev først offentliggjort i Franklins bekjendte Almanak, ogsaa kaldet „Den fattige Richard", som han udgav i Aarene 1732 til 1757. Denne Almanak vandt stor Udbredelse, og blev trykt i ca. 10000 Exemplarer, et for hin Tid ganske usædvanligt stort Oplag. Disse Tankesprog, som

er et sandt Mønster paa et Folkeskrift, blev i sin Tid ogsaa trykt som Særtryk paa store Tavler og hænger maaske endnu her og der i Stuerne omkring i Amerika. Da den indtrængende advarede mod unødige Udgifter, var mange af den Anskuelse, at Skriftet væsentlig havde bidraget til den voxende Pengerigdom, som gjennem flere Aar efter Skriftets Udgivelse var merkbar i Pennsylvanien.

„Veien til Velstand" blev oversat til Fransk og der gjentagne Gange uddelt gratis til Folket i store Mængder. Alle Aviser i Amerika har i sin Tid publiceret den; ogsaa i England blev den optrykt Gang paa Gang, og blev oversat til de fleste andre europæiske Sprog. Den blev ogsaa oversat til Kinesisk. En stor Del af disse Ordsprog er blevet hele Verdens Fælleseie.

Som den praktiske Mand, Franklin var, benyttede han sin Almanaks store Udbredelse til at skaffe sit Land en ny Industri, nemlig Papirfabrikationen. Han byttede nemlig sin Almanak mod Kluder, der før blev bortkastet som værdiløse, og oprettede ved Hjælp af denne Kludeindsamling den første Papirfabrik i Amerika.

* * *

Kjære Læser!

Jeg har ofte ladet mig fortælle, at intet glæder en Forfatter mere end naar hans Arbeider bliver respektfuldt citeret af andre anseede Forfattere. Mig er denne Fornøielse sjelden bleven tildel, omend jeg nu aarlig et fjerdedels Aarhundrede har været anerkjendt som en udmerket Almanakforfatter. Mine Kollegaer i dette Fag var dog meget sparsommelige med Bifald, uden at jeg kunde tænke mig Grunden

derfor. Andre Forfattere tog hellerikke den ringeste Notits af mig, saaat jeg ved denne fuldstændige Mangel paa Anerkjendelse maatte have tabt Modet, hvis ikke mit Forfatterskab her og der havde skaffet mig en solid Pudding.

Jeg tænkte imidlertid, at den menige Mand, som kjøbte min Almanak, bedst vilde kunne bedømme min Fortjeneste, og virkelig kunde jeg ofte paa mine Vandringer, hvor jeg ikke personlig var kjendt, høre et og andet af mine Ordsprog med den Tilføielse: „Som den fattige Richard siger". Dette beroliget mig noget og bekræftede, at man ikke alene viste at vurdere mine Læresætninger, men lod mig ogsaa merke, at man havde nogen Agtelse for min Autoritet, og jeg vil ikke nægte for, at jeg ofte tillod mig selv med stor Alvor at citere mine egne Læresætninger, for at udbrede dem saa meget som mulig.

Bedøm nu, hvormeget den Tildragelse maatte glæde mig, som jeg nu vil fortælle dig.

* * *

Jeg kom nylig til et Sted, hvor der havde samlet sig en stor Mængde Mennesker for at være tilstede ved en Auktion over forskjellige Kjøbmandsvarer. Den til Auktionen fastsatte Time var endnu ikke inde og imedens talte Folk om de slette Tider og de store Skatter og Afgifter. En af de tilstedeværende sagde

til en gammel, tilsyneladende velhavende Mand med graat Haar: „Nu, Fader Abraham, hvad synes De om vor Tid? Maa ikke de svære Skatter ruinere Landet? Hvorledes skal vi kunne være istand til at opdrive dem? Hvad mener I vi skal gjøre?" Fader Abraham rettede sig op og svarede ham: „Hvis I vil høre mit Raad, saa vil jeg meddele Eder dette i faa Ord: thi et Ord til den Vise er nok, og mange Ord fylder ingen Skjæppe, som den fattige Richard siger." Hele Selskabet forsøgte nu at formaa ham til at tale. Man traadte i en Kreds omkring ham, og han begyndte saaledes:

Kjære Venner og Naboer; Skatter og Afgifter er rigtignok tunge; men hvis vi ikke havde andre end dem, vi maa betale til Staten, saa kunde det endda gaa an; men vi har ogsaa helt andre, som falder os langt tyngere. Vor Dovenskab koster os dobbelt saa meget som Stat og Kommune faar af os; vor Forfængelighed koster os tre Gange og vore Daarskaber fire Gange mere. Men fra disse Afgifter kan ingen Regjering befri os, hverken halvt eller helt. Imidlertid er dog ikke alt tabt, naar vi kun vil følge gode Raad; thi, som den fattige Richard siger i sin Almanak for 1733: Gud hjælper den, som hjælper sig selv.

Hvad vilde Folk sige om en Regjering, som tvang Folk til at gjøre Pligtarbeide den tiende Del af dets Tid? Men Dovenskaben stjæler fra mange langt

mere, naar vi regner den Tid, som vi tilbringer med unyttige Gjerninger og Adspredelser. Dovenskab forkorter nødvendigvis vort Liv, fordi den gjør os svagelig. Dovenskab er lig Rust, som tærer mere end Arbeide slider. Nøglen, som stedse bruges, er altid blank, siger den fattige Richard, og videre: Elsker du Livet, saa spild ikke Tiden; thi det er det Stof, hvoraf Livet er gjort. Hvormegen Tid taber vi ikke alene ved at sove længere end nødvendig. Vi glemmer, at sovende Ræv fanger ingen Høns, og at vi faar sove længe nok i Graven. Er Tiden det kostbareste af alle Ting, saa er Ødselhed med Tiden den største af alle Ødselheder; thi, som den fattige Richard siger: Tabt Tid kommer aldrig igjen, og hvad vi kalder tidsnok, rækker sjelden til Enden. Ved stadig Flid udretter vi mere end ved Hastverk — og med mindre Forvirring. Lad os da være rørige saalænge vi har Kræfter; thi for den Flittige vil intet falde tungt. Dovenskab gjør alting tungt, Flid alting let. Den, som staar sent op, bliver aldrig færdig, thi førend han ordentlig begynder, kommer allerede Natten over ham igjen. Dovenskaben gaar saa langsomt, at den snart indhentes af Fattigdommen. Driv din Forretning, men lad ikke Forretningen drive dig. Tidlig tilsengs og tidlig op, gjør Mennesket sundt og velstaaende.

Hvad hjælper det altsaa at vente paa bedre Tider? Tiderne bliver nok bedre, naar bare vi forandrer os,

siger den fattige Richard i en anden Almanak. Den Flittige behøver ikke at ønske, og den, som lever af Haab, maa gaa sulten i Grav. Uden Umage kommer aldrig gode Dage. Derfor ikke Hænderne i Lommen; for da bliver de altid tomme. Har jeg ingen Jord til at ernære mig, hjælper jeg mig med Haanden; men har jeg Jord, tager jeg selv fat med mine Hænder, fordi den er forgjældet og der maa spares Skatter af den. Den, som har et Haandverk, har en Kapital, og den, som har et godt Hoved, har et fordelagtigt Æreshverv. Men man faar drive sit Haandverk og bruge sit Hoved, ellers kan hverken Formue eller Embede betale vore Skatter og Afgifter. Den, som arbeider dør ikke af Sult. Fattigdom kan vel staa foran den fattige Mands Dør, men den kommer aldrig indenfor Døren. Ei heller kommer Skatteopkræveren og Rettens Tjener over hans Dørtærskel; thi Fliden betaler Gjælden, medens Modløshed formerer den. Har du ikke fundet nogen stor Skat, og har ingen rig Slægtning indsat dig til Arving, saa husk, hvad den fattige Richard siger: Flid er Lykkens Moder, og den Flittige giver Gud alt. Dyrk din Ager, medens den Dovne sover, og du har Korn baade til at sælge og til at gjemme. Arbeid idag, thi du kan ikke vide, hvad der kan forhindre dig imorgen. Et idag er mere værd end to imorgen. Opsæt aldrig til imorgen, hvad du kan gjøre idag. Hvis du tjente hos en snild Herre,

vilde du ikke skamme dig, hvis han fandt dig gaaende ledig? Men naar du er din egen Herre, saa skam dig for dig selv over at gaa ledig, da der er saa meget at gjøre i dit Hus og for dit Land! Lad aldrig Solen skinne paa dig i din Seng. Tag hurtig fat paa Arbeidet, og betænk, hvad den fattige Richard siger: En Kat med Handsker paa fanger ingen Mus. Der er overalt meget at gjøre for os; men har du maaske fine Hænder, saa fat kun Mod til det første Forsøg, og du vil bli forundret over det gode Resultat. Naar det drypper længe paa en Sten, bliver det tilslut et Hul i den, og med Taalmodighed gnaver Musen tilslut det tykkeste Taug igjennem, og gjentagne Hug fælder den største Eg, siger den fattige Richard i en af sine Kalendere, hvis Aargang jeg ikke netop erindrer.

Jeg kan tænke mig, at nogen af Eder vil sige: Skal man da aldrig faa en magelig Dag? Lad Eder, mine Venner, derfor sige som den fattige Richard: Brug din Tid vel, naar du vil have en ledig Stund, og da du ikke er sikker noget Minut, saa spild ingen Time. Magelighed kalder man den Tid, hvor man kan foretage sig noget nyttigt. Denne magelige Tid vil den Flittige faa, den Dovne aldrig. Et mageligt Liv og et Liv i Dovenskab er to helt forskjellige Ting. Tro ikke at Dovenskab skaffer Jer mere Magelighed end Arbeide. Langtifra! Sorger har sin Rod i Le-

Poor Richard, 1733.

AN

Almanack

For the Year of Christ

1733,

Being the First after LEAP YEAR:

And makes since the Creation	Years
By the Account of the Eastern *Greeks*	7241
By the Latin Church, when ☉ ent. ♈	6932
By the Computation of *W. W.*	5742
By the *Roman* Chronology	5682
By the *Jewish* Rabbies	5494

Wherein is contained

The Lunations, Eclipses, Judgment of the Weather, Spring Tides, Planets Motions & mutual Aspects, Sun and Moon's Rising and Setting, Length of Days, Time of High Water, Fairs, Courts, and observable Days.

Fitted to the Latitude of Forty Degrees, and a Meridian of Five Hours West from *London*, but may without sensible Error serve all the adjacent Places, even from *Newfoundland* to *South-Carolina*.

By *RICHARD SAUNDERS*, Philom.

PHILADELPHIA:
Printed and sold by *B. FRANKLIN*, at the New Printing Office near the Market.

Formindsket Reproduktion af Franklins Almanak
„Den fattige Richard"

Mon. March hath xxxi days.

My Love and I for Kiſſes play'd,
She would keep ſtakes, I was content,
But when I won ſhe would be paid;
This made me ask her what ſhe meant:
Quoth ſhe, ſince you are in this wrangling vein,
Here take your Kiſſes, give me mine again.

1	5	Q. Caroline Nat.	11	♒	6	9	6	St. David
2	6		12	21	6	8	6	☽ riſ. 4 16 mo.
3	7	High ſpring tides.	1	♓	6	7	6	New ☽ 4 day,
4	G	3 Sund. Lent	2	20	6	5	6	at 10 at night.
5	2	7 * ſet 11 2	3	♈	6	4	6	*Let my reſpected*
6	3	Days 11 h. 54 m.	4	20	6	3	6	*friend* J. G.
7	4	*Wind and cloudy*	5	♉	6	2	6	☽ ſets 9 40 aft.
8	5	⚹ ♂ ♀ *cold*	6	20	6	1	6	*Accept this humb-*
9	6	☉ ent. ♈ *then*	6h	♊	6	0	6	*ble verſe of mine.*
10	7	Spring Q begins	7	19	5	59	7	viz.
11	G	△ ♃ ☿ & makes	8	♋	5	58	7	Firſt Quarter
12	2	Eq. Day & Night	9	16	5	56	7	*Ingenious, learn-*
13	3	☌ ☉ ♀ ☍ ♃ ♂	10	29	5	55	7	*ed, envy'd Youth,*
14	4	*Windy but warm*	10	♌	5	54	7	☽ ſets 3 morn.
15	5	Days incr. 3 h.	11	24	5	53	7	*Go on as thou'ſt*
16	6	7 * ſet 10 20	12	♍	5	52	7	*began;*
17	7	St. Patrick	1	19	5	51	7	*Even thy enemies*
18	G	Palm Sunday	2	♎	5	49	7	*take pride*
19	2	*March many wea-*	2h	13	5	48	7	Full ● 19 day
20	3	☌ ♄ ☿ *thers*	3	25	5	47	7	3 in the Morn.
21	4	*How he huffs, poor*	4	♏	5	46	7	☽ riſ 8 46 aft.
22	5	7 * ſet 10 0 *Fool!*	5	19	5	45	7	*That thou'rt*
23	6	Good Friday	6	♐	5	44	7	*their country*
24	7	*Now fair & clear*	6h	13	5	43	7	*man*
25	G	EASTER Day	7	24	5	42	7	
26	2	7 * ſet 9 45	8	♑	5	40	7	☽ riſ. 1 morn.
27	3	*High winds, with*	9	20	5	39	7	Laſt Quarter.
28	4	*ſome rain to the*	10	♒	5	37	7	*Hunger never*
29	5	☌ ☉ ♄ *end*	10	16	5	35	7	*ſaw bad bread.*
30	6	☍ ♃ ♀	11	♓	5	34	7	Days incr. 3 38
31	7	7 * ſet 9 27	12	14	5	33	7	☽ riſ. 3 28

Formindſket Reproduktion af Franklins Almanak „Den fattige Richard"

diggang og Bekymringer i unødig Magelighed; eller med andre Ord: Ledighed føder Utilfredshed og sorgløs Magelighed tunge Sorger. Mange ønsker alene at kunne leve af sin Forstand uden at arbeide; men de kommer sjelden langt med det. Arbeide derimod skaffer Bekvemmelighed, Overflod og Agtelse. Undgaa Fornøielser, og de vil følge dig af sig selv. Den flittige Edderkop har et stort Net, og siden jeg har faaet mig en Ko og et Faar, ønsker enhver mig en god Morgen. I alt dette har den fattige Richard fuldkommen Ret.

Men vi skal ikke bare være flittige, vi maa med vort Arbeide ogsaa være stadige og bestemte samt vise Omsorg med vore Anliggender. Man maa ikke stole formeget paa andre, men overvaage sine Anliggender med egne Øine. Videre siger den fattige Richard: Aldrig saa jeg et Træ, som ofte blev omplantet, og en Familie, som ofte flyttet, trives saa vel som en, der blev paa sin Plads. At flytte tre Gange er ligesaa slemt som at lide engang af en Brandskade. Bliv i dit Verksted, saa vil dig dit Verksted blive. Vil du udrette en Sag godt, saa gaa selv, hvis ikke, saa send en anden. Den, som vil blive rig ved Plogen, maa selv eie og drive den. Videre siger den fattige Richard: Herrens Øine fremmer mere end hans Hænder. Mangel paa Omhu skader mere end Mangel paa Kundskaber. Den, som ikke vaager over sine

Arbeidere, lader sin Pung staa aaben for dem. Formegen Tillid til andre har gjort mangen En ulykkelig; thi i Forretningslivet kommer man længer med Mistillid end med Tillid. At sørge for sig selv, fortryder ingen. Lærdom bliver den ivrig Studerende og Rigdom den Omsorgsfulde ligesaa sikker tildel som Magt den Modige og Himlen den Dydige. Vil du have en tro Tjener, saa tjen dig selv. En liden Forsømmelse kan ofte volde stor Skade. Fordi der manglede en Søm, gik Hesteskoen tabt; og paa Grund af denne Mangel gik Hesten og tilslut ogsaa Rytteren tabt. Fienden havde indhentet og dræbt ham; men dette vilde ikke have skeet, om han havde efterseet sin Hests Hove.

Dette faar være nok, mine Venner, om Flid og Agtsomhed med vore Forretninger. Til dette maa dog komme Maadehold, naar vor Flid skal følges af Held; thi den som ikke er ligesaa flink til at spare som til at tjene, kan arbeide sig ihjel uden at efterlade sig en Skilling. Et fedt Kjøkken gjør et magert Testamente. Som det kom, saa gik det, heder det, siden vore Koner over Kaffen eller Theen har glemt at sy og strikke og vore Mænd at bruge Hammer og Spade over Øl og Dram. Vil du blive velstaaende, saa lær ikke alene at erhverve, men ogsaa at spare, siger den fattige Richard. Amerika har ikke gjort Spanien rig; thi Spaniens Udgifter oversteg altid dets Indtægter.

Slut med Eders kostbare Vaner, saa vil I ikke have nogen Grund til at klage over daarlige Tider, store Skatter og store Udgifter i Husholdningen; thi den fattige Richard siger: Vin og Kvinder, Spil og Bedrageri forringer Formuen og formerer Trangen. En eneste Last koster mere end hvad det koster at opfostre to Børn. I tror kanske, at et Glas, en Lækkerbidsken her og der, lidt finere Klæder og en Fornøielsesreise engang imellem ikke har saa meget at sige; men mange Bække smaa, gjør en stor Aa. Tag Eder iagt for smaa Udgifter. En liden Læk kan sænke et stort Skib. En kræsen Gane fører til Betlerstaven. Narren betaler Gildet, og kloge Folk fortærer det.

I er samlet ved en Auktion over alslags Modevarer og lignende Kram. I kalder disse Ting gode; men tag Jer iagt: de kan let blive onde. I tænker det bliver Godtkjøb, og kanske gaar de langt under deres Pris; men naar I ikke nødvendig behøver dem, saa blir de dog dyre. Tænk hvad den fattige Richard siger: Kjøber du, hvad du ikke trænger, saa vil det ikke vare længe, før du maa sælge det nødvendige. Om en Vare synes dig noksaa billig, saa betænk dig lidt før du kjøber. Mange har ødelagt sig ved Godtkjøb; thi Fordelen er oftest kun tilsyneladende. Intet er taabeligere end at betale Angeren dyrt. Alligevel begaaes denne Daarskab daglig, fordi man ikke er-

indrer hvad Almanakken siger: Den Vise bliver klog af andres Skade, en Daare neppe af sin egen. Lykkelig den, som lader sig belære af andres Skade. Der gives Folk, som sulter sig selv og sine Børn for at kunne tilfredsstille sin egen Pyntesyge; men Silke og Atlask, Skarlagen og Fløiel slukker Ilden i Kjøkkenet. Men saadant hører ikke til Livets Fornødenheder; de hører neppe til Livets Bekvemmeligheder. Folks kunstige Fornødenheder er bleven talrigere end deres naturlige. Istedenfor en Fattig gives derfor nu hundrede Trængende. Saaledes bliver velstaaende Folk ofte fattige og maa ofte tage paa Kredit hos dem, som de før saa ned paa, men som ved Sparsomhed og Flid har erhvervet sig Velstand. Heraf er tydeligt at se, at en Bonde paa Benene er bedre end en fornem Herre paa Knæerne. Mangen en har maaske arvet en smuk liden Formue, og tror at den aldrig kan tage en Ende. Han tænker: nu er det lyst og det kan aldrig blive mørkt igjen, selv om jeg tillader mig en Udgift her og der. Men den fattige Richard siger: Kun Børn og Taaber tror, at tyve Daler og tyve Aar aldrig kan tage Ende. Tager man stadig Mel af Tønden uden at fylde noget paa, saa kommer man snart tilbunds, og naar Brønden er tør, da først ved man, hvad Vandet er værd.

Hvis I vil vide, hvad Penge er værd, saa gaa hen og forsøg at laane nogen. Den som laaner, skaffer

sig Sorger, og ikke bedre gaar det den, som har laant ud, naar han kræver Pengene tilbage. Den fattige Richard giver Eder desuden følgende gode Raad: Pyntesyge er en farlig Last. Før du tilfredsstiller dine Lyster, saa spørg din Pengepung. Forfængelighed er en ligesaa paatrængende Tiggerske som Fattigdom, ja endmere paatrængende. Det er lettere at undertrykke det første Begjær end at tilfredsstille alle de som følger. Den Fattige, som efteraber den Rige, er ligesaa latterlig som Frosken, som blaaser sig op for at blive som en Oxe. Store Skibe kan vove sig ud paa Havet, men smaa Baade maa holde sig ved Kysten. Straffen følger saadanne Daarskaber i Hælene. Naar Hovmod spiser Middag med Forfængeligheden, saa vil han spise til Aftens med Foragten. Eller med andre Ord: Stolthed spiser Frokost med Overflødigheden, Middag med Armoden og Aftensmad med Skjændselen. Og hvad nytter saa al denne tomme Glans, for hvilken man vover og lider saa meget? Den styrker ikke vor Helbred, beskytter os ikke for Lidelser, forhøier ikke Menneskenes Værd, men vækker Misundelse og fremskynder Ulykke. Hvad andet er en Sommerfugl end en smykket Kaalorm? Men dette er det bedste Exempel paa en pyntet Laps.

Hvilken Daarskab er det ikke at gjøre Gjæld for saadanne overflødige Ting? Man har sagt os, at hvad vi kjøber idag paa denne Auktion, forfalder til

Betaling først om 6 Maaneder, og dette har maaske lokket hid mange af Eder, som ikke har en Skilling i Lommen. Men I maa tænke over, hvad det er at sætte sig i Gjæld! I giver andre en Ret over Eders Frihed. Naar I ikke kan betale til Forfaldstid, saa maa I skamme Eder, naar I møder Eders Kreditorer og fremstamme usle og krybende Undskyldninger. Lidt efter lidt vil I tabe Troen paa Jer selv og synke ned til de nedrigste Løgne. Men Løgnen er, som den fattige Richard siger, det andet Trin paa Lastens Stige; Gjælden er den første. Gjæld bærer Løgn paa sin Ryg. En fri Mand maa kunne se ethvert levende Menneske lige i Ansigtet: men Fattigdom berøver Menneskene ofte Selvfølelse og Dyd. Ikke med Urette siger den fattige Richard: Det er vanskelig for en tom Sæk at staa opreist. Hvad vilde I sige, om en Fyrste eller en Regjering under Fængselsstraf paabød at klæde Eder som Standspersoner? Vilde I ikke sige, at I er frie Folk og har Ret til at klæde Eder som I vil? Det vilde ansees som et Indgreb i Eders Frihed og Regjeringens Handling for tyrannisk. Og dog underkaster I Eder selv saadant Tyranni, naar I for Klæders og Pyntesygens Skyld gjør Gjæld. Kreditorerne har Ret til at berøve Eder Friheden, saasnart det behager ham. Naar I har afsluttet en Handel, tænker I maaske ikke saa meget paa Betalingen; men Kreditorerne har en bedre

Hukommelse end Skyldneren. Kreditorerne er som overtroiske Folk: de giver nøie Agt paa Dage og Tider. Betalingsdagen kommer førend J tænker paa den, og Fordringen bliver gjort før J er forberedt paa den. Forfaldstiden, som synes Eder saa lang, vil omsider, naar Terminen rykker nærmere, synes Eder forfærdelig kort. Det vil synes Eder som om Tiden, som har Vinger paa Skuldrene, nu ogsaa har faaet Vinger paa Hælene. Den fattige Richard siger derfor: Den har en kort Faste, som skylder Penge, der forfalder til Paaske. Debitoren er Kreditorens Slave. Maaske er Eders Forfatning for Tiden saaledes, at J kan tage Eder en liden Frihed, uden at det skader Eder; men læg heller noget tilside for Alder og Nød, saalænge du kan; thi Morgensolen skinner ikke den hele Dag. Fortjenesten er ofte af kort Varighed og uviss, men Skatter og Afgifter er sikre og varer saa længe vi lever. Videre siger den fattige Richard: Man kan lettere bygge to Jldsteder end bestandig at vedholde Jlden paa et. Gaa heller i Seng uden Aftensmad end at staa op med Gjæld. At erhverve hvad man kan, og bevare det erhvervede, det er den sande Vises Sten, som vil forvandle Eders Bly til Guld. Har J fundet denne Vises Sten, vil J aldrig mere have Grund til at klage over daarlige Tider og trykkende Skatter. Den som siger til Eder, at man kan blive rig paa en anden Maade end gjen=

LUDVIG XIV OG FRANKLIN

Biskvitgruppe til Minde om Forbundet mellem Frankrige og Amerika

ŒUVRES
DE
M. FRANKLIN,
DOCTEUR ÈS LOIX,

MEMBRE DE L'ACADÉMIE ROYALE DES SCIENCES de Paris, des Sociétés Royales de Londres & de Gottingue, des Sociétés Philosophiques d'Edimbourg & de Rotterdam, Président de la Société Philosophique de Philadelphie, & Résident à la Cour de la Grande Bretagne pour plusieurs Colonies Britanniques Américaines.

TRADUITES DE L'ANGLOIS SUR LA QUATRIEME ÉDITION.

PAR M. BARBEU DUBOURG.

AVEC DES ADDITIONS NOUVELLES

Et des Figures en Taille douce.

TOME PREMIER.

A PARIS,

Chez { QUILLAU l'aîné, Libraire, rue Christine, au Magasin Littéraire. ESPRIT, Libraire de Mgr. le Duc de Chartres, au Palais Royal. Et l'Auteur, rue de la Bucherie, aux Ecoles de Médecine.

M. DCC. LXXIII.

Avec Approbation & Permission du Roi.

Formindsket Reproduktion af Titelbladet til Franklins Verker paa Fransk

nem Arbeide og Sparsomhed, han bedrager Eder; han er en Skjælm.

Dette, mine Venner, er de sande Fornuftens og Klogskabens Lærdomme. Men I maa dog ikke stole formeget paa egen Flid, Sparsommelighed og Klogskab. Saa fortræffelig disse Ting end er, saa vil de dog ikke gavne Eder uden Guds Velsignelse. Bed derfor ydmygt om denne, og vær ikke haard mod de, som i Øieblikket synes at mangle denne Velsignelse, men kom dem kjærlig tilhjælp og trøste dem. Husk, at Hiob led, og senere dog blev velsignet.

Og tilslut: Erfaring er en dyr Skole; men Daarer lærer kun i denne, og neppe i denne heller. Paa et godt Raad mangler det aldrig, men oftest derpaa, at vi gaar foran med et godt Exempel, som den fattige Richard siger. Den, som ikke vil høre paa et godt Raad, kan heller ikke hjælpes; men den, som ikke vil høre, han maa føle.

Saaledes sluttede den Gamle sin Tale. Folkene omkring ham hørte paa ham med Opmerksomhed og billigede hans Læresætninger, men gjorde paa Stedet det modsatte, som det saa ofte er Tilfældet med Prækener: thi nu begyndte Auktionen og de kjøbte, trods hans Formaninger og Raad og trods daarlige Tider og tunge Skattebyrder, uden Fornuft og Overslag.

* * *

Jeg fandt, at den gode Mand flittig havde læst og nøie studeret mine Almanakker og vel fordøiet, hvad jeg i disse fem og tyve Aar havde skrevet om disse Ting. Den hyppige Gjentagelse af mit Navn finder mange maaske kjedelig; men min Forfængelighed smigrede dette paa en særdeles behagelig Maade, endskjønt jeg var mig vel bevidst, at ikke en Tiendedel af al denne Visdom, som han tillagde mig, var min egen, men kun nogle Aks, opsamlet paa den sunde Fornufts Ager hos alle Nationer og til alle Tider. Denne Gjentagelse af disse vise Læresætninger havde paa mig selv den gode Virkning, at jeg, skjønt jeg var kommet for at kjøbe mig Tøi til en ny Klædning, besluttede at gaa tilbage uden at kjøbe og at bære min gamle Dres endnu en Tid.

Vil du, kjære Læser, gjøre det samme, saa er Nytten for dig ligesaa stor som for mig.

Benjamin Franklin

MÉMOIRES

DE LA VIE PRIVÉE

DE BENJAMIN FRANKLIN,

ÉCRITS PAR LUI-MÊME,

ET ADRESSÉS A SON FILS;

Suivis d'un Précis historique de sa Vie politique, et de plusieurs Pièces, rélatives à ce Père de la Liberté.

A PARIS,

Chez Buisson, Libraire, rue Haute-feuille, n°. 20.

1791.

Formindsket Reproduktion af Titelbladet til Franklins Selvbiografi paa Fransk

Franklin og hans Hustru i deres Hjem

Forskjelligt

Gode Raad til en ung Haandverker

Skrevet Aar 1748

etænk, at Tid er ogsaa Penge. Den som om Dagen kan fortjene to Daler med Arbeide, men spadserer den halve Dag eller sidder ørkesløs, han kan dog ikke, endskjønt han paa sin Lystvandring eller i sin Uvirksomhed kun udgiver 8. Skil-

ling, betragte dette som den eneste Udgift. Nei, han har virkelig udgivet endnu en Daler og 8 Skilling eller, rettere sagt, kastet dem bort.

Betænk, at Kredit ogsaa er Penge. Lader nogen sine Penge efter Betalingsterminen blive staaende hos mig, saa skjænker han mig Renterne eller saa meget, som jeg i denne Tid kan fortjene dermed. Dette kan stige til en anseelig Sum, naar nogen har megen og god Kredit og ved at benytte sig deraf.

Betænk, at Penge efter deres Natur formerer sig hastigt og sterkt. Penge avler Penge; denne unge Yngel er strax igjen frugtbar, og saa gaar det stedse videre. Omsæt 5 Daler, saa har du 1 i Profit; omsæt disse 6 nok engang, saa giver det 7 Daler og 20 Skilling, og saaledes voxer de fremdeles, indtil der bliver 100 Daler deraf. Jo større Summen er, jo større er Tilvæxten ved hver Omsætning, saaat Gevinsten stedse stiger hurtigere. Den, som slagter en So, ødelægger dens hele Yngel indtil 1000 Led. Den, som bortødsler en Daler, han ødelægger alt det, som han havde kunnet fortjene med samme; maaske hele Tønder Guld.

Betænk, 50 Daler aarlig udgjør kun 13 Skilling om Dagen. Ved denne lille Sum, som ganske ubemerket Dag for Dag tabes i Tid eller unødige Udgifter, kan en Mand med Kredit, ganske uden Pant, have den bestandige Besiddelse og Brug af tusinde

Daler. En saadan Kapital, hastigt omsat af en virksom Mand, giver anseelig Fordel.

Betænk det Ordsprog: „En god Betaler er Herre over andre Folks Pengepung". Den, som er bekjendt for at han betaler nøiagtig og punktlig til bestemt Tid, har stedse og ved Leilighed alle Penge, som hans Venner kan undvære, i sin Magt. Dette er ofte af største Nytte. Næst Virksomhed og Sparsomhed bidrager intet mere til at hjælpe en ung Mand frem i Verden, end Nøiagtighed og Ærlighed i alle Forretninger. Behold derfor aldrig laante Penge en Time over den bestemte Tid, naar du ikke vil, at din Vens Pung maaske stedse skal blive lukket for dig.

De ringeste Smaating, som har Indflydelse paa en Mands Kredit, maa iagttages. Lyden af din Hammer Klokken fem om Morgenen eller Klokken ni om Aftenen gjør, at dine Kreditorer, naar de hører den, har Taalmodighed i endnu sex Maaneder. Men ser han dig eller hører han din Stemme i et Vertshus, saa lader han dig kræve for sine Penge næste Dag, og presser dem af dig af Frygt for at tabe dem.

Den, som betaler godt, beviser desuden, at han tænker paa sin Gjæld. Det giver dig Anseelse som en eftertænksom saavel som en retskaffen Mand, og det formerer din Kredit.

Vogt dig for at betragte alt hvad du har, som din Eiendom, og at indrette dig derefter. I denne Vild-

farelse forfalder mange Folk, som har Kredit. For at forebygge dette, saa hold en Tid nøie Regnskab over dine Indtægter og Udgifter. Gjør du dig i Begyndelsen den Umage ogsaa at opskrive Smaating, saa vil det have den gode Virkning, at du overbeviser dig om, hvorledes ganske smaa ubetydelige Udgifter paa en forunderlig Maade løber op til store Summer, og du skal se, hvad der i den Tid kunde have været sparet og i Fremtiden endnu kan spares uden stort Savn.

Veien til Rigdom er ligesaa jevn som Veien til Kirken, naar du kun vil; det beror mest paa de to Ord: Virksomhed og Sparsomhed. Det er: vær ikke ødsel med Tid eller Penge, men gjør den bedste Brug af begge. Uden Virksomhed og Sparsomhed kan du ikke komme ud med noget, men med dem kan du det med alt. Den, som erhverver alt det, som han med Ære kan erhverve og vedligeholder alt (nødvendige Udgifter fraregnet), hvad han erhverver, han bliver sikkert velstaaende, naar ellers det Væsen, som regjerer Verden, og som enhver skal bønfalde om Velsignelse for sin ærlige Flid, ikke efter sit vise Forsyn har anderledes besluttet.

En gammel Haandverker.

Nogle Vink
for de, som gjerne vil blive velstaaende

Skrevet Aaret 1736

Brugen af Pengene er den hele Fordel, som skaffer Besiddelsen af dem.

For 6 Pund aarlig kan du forskaffe dig Brugen af 100 Pund, forudsat at du er en Mand af anerkjendt Klogskab og Retskaffenhed.

Den, som daglig unødig udgiver 4 Penny, udgiver aarlig mere end 6 Pund unødig; men dette er Prisen for Brugen af 100 Pund.

Den, som hver Dag unyttig bortødsler Værdien af 4 Penny af sin Tid, han bortkaster dermed Retten til daglig at have 100 Pund til sin Raadighed.

Den, som af sin Tid unødig taber Værdien af 5 Skilling, han taber 5 Skilling, og handler ligesaa klogt, som om han kaster 5 Skilling i Havet.

Den, som taber 5 Skilling, taber ikke alene denne Sum, men ogsaa alle Fordele, som han kunde have deraf, hvis han havde omsat den i en eller anden Forretning, hvilket til den Tid, en ung Mand bliver gammel, kan voxe til en betragtelig Sum.

Videre: Den, som sælger paa Kredit, fordrer en Pris for sine Varer, som holder ham skadesløs for Kapital og Renter, saalænge dette er unddraget ham. Derfor betaler den, som kjøber paa Kredit, Renter for det, han kjøber, medens den, som kjøber kontant,

kan anvende disse Penge nyttigt og rentebærende. Dog er det ved Indkjøb af Varer altid det bedste at kjøbe kontant, fordi den som sælger paa Kredit, forudsætter, at han paa sine Debitorer vil tabe mindst 5 Procent; derfor lægger han altid paa Varepriserne, som skal sælges paa Kredit, for at dække sig for Tab.

Den, som altsaa kjøber paa Kredit, maa betale sin Del af dette Paalæg; men den, som betaler kontant, undgaar eller kan undgaa denne Byrde.

En opsparet Penny er saa meget som to Penny netto, og en Naal daglig sparet, udgjør aarlig en Grot.

Fløiten

Skrevet Aaret 1779

Efter min Mening kunde vi alle nyde langt flere af Livets Goder og have meget mindre af Ondt, naar vi kun sørgede for, at vi ikke betalte for meget for vore „Fløiter". Thi det synes mig, at de fleste ulykkelige Mennesker, som vi møder, kun er blevne ulykkelige derved, at de har undladt denne Forsigtighed.

Hvad jeg derved mener, vil fremgaa af følgende lille Historie, som tildrog sig i min tidligste Ungdom.

Da jeg var en Gut paa 7 Aar — det var paa en Helligdag — gav engang mine Slægtninger mig en hel Del Kobbermynter. Jeg fik nu travelt med at gaa

til en Kjøbmand, som havde Barneleger at sælge. Men allerede paa Veien didhen mødte jeg en anden Gut med en Fløite, hvis Lyd behagede mig saa vel, at jeg frivillig bød ham alle mine Penge for den.

Fornøiet over denne min Handel ilede jeg hjem igjen og streifede fløitende gjennem hele Huset; thi min Fløite gjorde mig ligesaa megen Glæde, som den var til Fortræd for hele Familien. Da mine Brødre, Søstre, Onkler og Tanter hørte om denne Handel, sagde de mig, at jeg havde givet flere Gange mere for Fløiten end hvad denne var værd. Derved blev jeg gjort opmerksom paa, hvormange smukke Ting jeg kunde have faaet for de øvrige Penge, og da de desuden gjorde sig lystige over min Enfoldighed, saa begyndte jeg af bare Ærgrelse at graate. Nu gjorde Ungeren mig mere Fortræd end Fløiten havde gjort mig Glæde.

Denne Tildragelse havde imidlertid det Gode ved sig, at den efterlod et blivende Indtryk hos mig, som i Fremtiden blev mig til stor Nytte; thi saa ofte jeg kom i Fristelse for at kjøbe noget Unyttigt, saa sagde jeg altid til mig selv: Betal ikke formeget for Fløiten; og saa sparte jeg mine Penge.

Da jeg blev voxen og indtraadte i Verden, hvor jeg havde Anledning til at iagttage Menneskenes Handlinger, troede jeg at bemerke flere, ja endog mange Mennesker, som gav for meget for deres Fløiter.

Saa jeg en Ærgjerrig ængstelig stræbe efter Hofgunst og ødsle sin Tid bort i Forværelser, som ofrede sin Ro, sin Frihed, sine Dyder, ja endog sine Venner for at erholde den, saa sagde jeg til mig selv: Han giver for meget for sin Fløite.

Saa jeg en anden lefle efter Folkegunst, stedse at blande sig i politiske Stridigheder, og derved forsømme sine egne Anliggender, saa sagde jeg: Han betaler sandelig formeget for sin Fløite.

Naar jeg traf paa en Gjærrig, som forsagede enhver Art af Bekvemmelighed og enhver Fornøielse, aldrig gjorde sine Medmennesker noget Godt og derved tabte sine Venner og sine Medborgeres Agtelse, kun for at ophobe Skatte, saa tænkte jeg: Fattige Mand, du betaler sandelig alt for meget for din Fløite.

Traf jeg paa en fornøielsessyg Mand, som forsømte enhver aandelig Glæde, enhver Anledning til at øge sin Formue og blot hengav sig til sanselige Fornøielser, saa sagde jeg: Bedragne Mand, du skaffer dig Lidelser istedetfor Glæde, du giver for meget for din Fløite.

Ser jeg En, der er henfalden til Pyntesyge, luxuriøst Indbo og smukke Kjøretøier, som overstiger hans Formue og foraarsager ham Gjæld og som tilslut ender sin Løbebane i Skjændsel, saa siger jeg: Ak, han har betalt sin Fløite dyrt, meget dyrt.

Naar jeg ser en smuk og blid Pige gift med en raa og usleben Tølper, saa siger jeg: Det er evig Skade, at hun har givet saa meget for sin Fløite.

Kort, hvor jeg saa hen, bemerkede jeg at Menneskene selv tildrager sig den største Del af sin Elendighed derved, at de ikke rigtig taxerer Tingenes Værdi og at de betaler sin Fløite for dyrt.

Jeg føler imidlertid saa meget mere for disse ulykkelige Mennesker, naar jeg betænker, at det, tiltrods for al Visdom, som jeg paaberaaber mig, gives visse Ting her i Verden, som er altfor forføreriske, f. Ex. Æblerne til Kong Johan, som heldigvis ikke er at faa tilkjøbs; thi hvis disse blev bortauktioneret, saa kunde det let hænde, at jeg lod mig forlede til ved Kjøb af disse at ødelægge mig selv for siden at overbevise mig om, at jeg dog endnu engang havde givet for meget for min Fløite.

Middel til at fylde alle Folks Lommer med Penge

I vor Tid, hvor man hører saa mange klage over, at Pengene er saa „rare", vil alle disse pengeløse Mennesker vistnok anse det som en venskabelig Handling, naar jeg giver dem et Middel ihænde til at fylde alle deres Lommer. Jeg vil gjøre dem bekjendt med den sande Hemmelighed, at faa Penge paa en sikker

Maade, at fylde tomme Lommer og stedse beholde dem fulde. To enkle Regler, rigtig befulgt, udgjør hele Kunsten.

For det første: Lad Ærlighed og Flid bestandig være din Ledsager; og for det andet: Udgiv en Skilling mindre end din rene Netto-Indtægt udgjør.

Da vil din indskrumpede Lomme snart begynde at svulme og aldrig mere klage over Mavesmerter. Ei heller vil nogen Kreditor plage dig, intet Savn føles. Sulten vil ikke plage dig, og du vil aldrig føle dig blotstillet. Himmelen vil synes dig lysere, og Glæde vil lyse ud af dit ganske Hjerte. Følg derfor disse Regler og vær lykkelig. Jag Sorgens mørke Skyer fra dit Ansigt og lev uafhængig. Da vil du være en Mand, som ikke behøver at være ræd for at vise sit Ansigt, naar der nærmer sig en rig Mand, og du vil ikke have nødvendig at taale den Smerte at føle dig ringe, naar Lykkens Sønner gaar ved din høire Side; thi Uafhængighed, med liden eller stor Formue, er altid en Lykke, og stiller dig paa lige Fod med de stolteste Riddere af det gyldne Vlis. Aa, saa vær vis, og lad Fliden fra Morgenen af gaa ved din Side, og ledsage dig til Aftenklokken kalder dig til Hvile. Betragt Ærbødigheden som din Sjæls Aand, og glem aldrig at beholde en Skilling tilbage, naar alle dine Udgifter er beregnet og betalt. Da vil du naa Lykkens Tinde, og Uafhængighed vil være dit Skjold og dit

Panser, din Hjelm og din Krone. Da vil din Sjæl vise sig opreist, da vil du ei bukke for en i Silke klædt Kjeltring, fordi han har Rigdom; da vil du ikke taale et Slag af en Haand, fordi den har en med Diamanter besat Ring.

Af H. Scheibler er tidligere udkommet:

Om Bogtryk og Korrekturlæsning
[1888]

Kortfattet Haandbog for Typografer
[1890]

Lære- og Mønsterbog for Typografer
[1896]

Haandbog i det moderne Reklamevæsen
[1898]

Om Udstyret af illustrerede Kataloger
[1900]

Bogtrykkerkunstens og Avisernes Historie
[1910]

Haandbog for enhver, som har Brug for Tryksager [1912]

Reklamen [1916]

Femti Aar i Bogtrykkerkunstens Tjeneste
[1919]

Fabritius & Sønner.